

BAPTISTIČKA ISPOVIJED 1689.

Kritičkom i nepristanom čitatelju

Učtivi čitatelju: Prošlo je već mnogo godina od kada su naši oci (s drugim trezvenim kršćanima koji su tada živjeli i hodali putem Gospodnjim, koji mi ispovijedamo) smatrali da je potrebno izdati Ispovijed, naše Vjere, kako bi se informirali i zadovoljili oni koji nisu u potpunosti razumjeli naša načela ili su pak imali predrasude o našoj ispovijedi, jer su je na čudan način predstavili neki ugledni ljudi koji su upotrijebili pogrešna mjerila i tako odveli druge u pogrešno shvaćanje kako nas tako i njih. Svjetlo dana najprije je ugledala 1643. godine, u ime sedam zajednica koje su se tada okupile u Londonu. Od tada su se utisci s tog sastanka raspršili nadaleko i široko, a cilj koji smo iznijeli u velikoj je mjeri ispunjen, jer su mnogi (od kojih su neki ugledni po svojoj pobožnosti i znanju) pritom bili zadovoljni što ni na koji način nismo bili krivi za krivovjerja i fundamentalne pogreške za koje su nas prečesto neutemeljeno i bez povoda okrivljavali.

Budući da ova Ispovijed nije nešto u što se danas obično vjeruje, a istovremeno su mnogi od tada prigrlili istu istinu koja je u njoj sadržana, prosudili smo potrebnim udružiti se u davanju svjedočanstva svijetu o našem čvrstom držanju tih zdravih načela tiskanjem ovoga što je sada u vašim rukama. S razloga što se metoda i način izražavanja naših mišljenja u ovoj Ispovijedi razlikuju od prijašnje (premda je bit ovoga pitanja ostala ista), otvoreno ćemo vam priopćiti što je tome razlog i prigoda. Jedna stvar koja je prevagnula dok smo razmišljali o ovome pothvatu bila je (ne samo iznijeti potpun izvještaj o nama namijenjen onim kršćanima koji se od nas razlikuju po pitanju krštenja, nego i) korist koja bi odatle mogla proizaći za one koji barem donekle znaju o našem trudu u njihovu poučavanju i potvrđivanju velikih istina Evandjelja, u jasnom razumijevanju i čvrstoj vjeri u ono sa čime su naš utješan hod s Bogom i donošenje plodova za njega na našim putevima najbliže povezani. Radi toga smo zaključili da nam je potrebno potpunije i određenije se izraziti, i usredotočiti se na metodu koja bi na najobuhvatniji način objasnila što mislimo i vjerujemo o tim pitanjima, a ne pronalaziti nekakav defekt u pogledu onoga što je izabrala Zajednica, a nakon nje i oni koji pripadaju kongregacijskom načinu, tako da smo spremno zaključili kako je najbolje zadržati isti redoslijed u našoj sadašnjoj Ispovijedi. Nadalje, kada smo uzeli u obzir da su oni koji pripadaju kongregacijskom načinu u svojim Ispovijedima (iz razlogâ koji su se činili valjanima i nama i drugima) odlučili izraziti svoje mišljenje ne samo riječima koje se podudaraju s prijašnjom (Ispovijedi) – u pogledu svih članaka o kojima su se složili – nego uglavnom bez ikakve promjene u izrazima, na sličan način smo i mi došli do zaključka kako je najbolje slijediti njihov primjer i koristiti posve iste riječi koje su oni koristili u ovim (brojnim) člancima u kojima se naša vjera i nauka podudaraju s njihovom. To smo učinili pozamašno jer smo htjeli iskazati naše pristajanje uz sve fundamentalne članke kršćanske vjere, kao i uz mnoge druge čije su pravovjerne Ispovijedi tiskane na svijetu u ime protestanata u različitim narodima i gradovima. Štoviše, htjeli smo sve uvjeriti kako nemamo želje zagaditi vjeru novim riječima, nego je prihvaćamo u onome obliku zdravih riječi koje su se, u skladu sa Svetim pismom, koristile prije nas. Ovime obznanjujemo pred Bogom, anđelima i ljudima naše srčano slaganje s njima u toj zdravoj protestantskoj nauci koju su, s toliko jasnih dokaza iz Svetoga pisma, oni iznijeli. Dakako, na nekim mjestima neke stvari dodali, neke smo pak izraze izostavili, a nekolicinu

promijenili. Međutim, te izmjene su takve da smatramo kako nas poradi njih naša braća neće optužiti niti sumnjiviti za nezdravu vjeru.

U onim pitanjima po kojima se razlikujemo od drugih, svoje razmišljanje smo izrazili sasvim iskreno i jednostavno, kako nitko ne bi posumnjao da u našim dušama tajimo bilo što sa čime ne želimo upoznati ostatak svijeta. No ipak, nadamo se da smo se držali pravila skromnosti i poniznosti, tako da će se naša sloboda u tome pogledu smatrati dobronamjernom, čak i prema onima čija se razmišljanja razlikuju od naših.

U potvrdu svakoga članka naše Ispovijedi, na dnu članaka smo dodali tekstove iz Svetoga pisma. Pokušali smo marljivo odabrati samo one koji na najjasniji i najumjesniji način potvrđuju ono što tvrdimo. Naša je iskrena želja da svi u čije ruke bi ova Ispovijed mogla dospjeti slijede (nikada dovoljno hvaljeni) primjer plemenitih Berejaca, koji su svakodnevno istraživali Pisma ne bi li saznali je li ono što im se propovijeda tako, ili nije.

Još je nešto što najiskrenije ispovijedamo i usrdno želimo da ljudi vjeruju, naime, da smo sve ovo učinili bez ikakve želje za prepiranjem. Nadamo se da nam slobodu da iskreno izložimo naša načela i otvorimo srca braći, sa svetopisamskim temeljima naše vjere i prakse, neće zaniijekati niti oduzeti od nas. Čitav naš naum bit će uspješan postignemo li tu pravičnost da nas se mjeri po našim načelima i našoj praksi, te prosudbi oboje od drugih, prema onome što smo sada tiskali, za što Gospodin (čije su oči kao ognjeni plamen) zna da je nauka u koju u našim srcima najčvršće vjerujemo i s kojom iskreno želimo suobličiti svoje živote. Najviše od svega, kada sve prepirke ostavimo po strani, neka bi jedina briga i borba svih onih na koje je zazvano ime našega blagoslovljenog Otkupitelja mogla biti da hode ponizno sa svojim Bogom izvršujući svu ljubav i krotkost jedni prema drugima, da usavršavaju svetost u strahu Gospodnjemu, da se svaki trudi da njegovi razgovori dolikuju evanđelju, isto tako, da sukladno svome mjestu i kapacitetu, odlučno potiču i druge na življenje prave vjere, bez ljage pred našim Bogom Ocem! Kako u ove dane odmetništva svoj dah ne bismo trošili na besplodno prigovaranje na tuđe grijehе nego kako bi svaki počeo kod svoje kuće, najprije reformirajući svoja srca i svoje puteve, a potom ohrabrivajući na isto djelo sve na koje imamo utjecaja, kako, ako bi bila volja Božja, nitko ne bi zavaravao samoga sebe počivajući i pouzdavajući se u vanjski oblik pobožnosti bez njezine sile, nego u unutarnje iskustvo djelotvornosti onih istina koje ispovijedaju.

Zaista, postoji jedan pokretač i uzrok propadanja vjere u našem vremenu na koji se ne možemo ne osvrnuti i iskreno ne poticati njegovo ispravljanje, a to je činjenica da štovanje Boga u obiteljima zanemaruju oni kojima su taj zadatak i upravljanje povjereni. Nećemo li za veliko neznanje i nestabilnost mnogih, te svjetovnost drugih, opravdano optužiti njihove roditelje i nadglednike, koji ih nisu poučili putu kojim im je trebalo ići dok su bili mladi, nego su zanemarili one učestale i ozbiljne zapovijedi koje im je uputio Gospodin da ih uče vjeri i nauci kako bi njihova mladost bila začinjena spoznajom Božje istine objavljene u Svetom pismu; također, izostavljanjem molitve i drugih vjerskih dužnosti u koje bi njihove obitelji trebale biti uključene, zajedno s lošim primjerom njihova razuzdanog govora, naučivši ih da od početka zanemaruju i preziru svu pobožnost i vjeru? Znamo da to ne pruža izgovora za ničije sljepilo i

pokvarenost, ali teret odgovornosti svakako pada na one koji su imali prigodu to činiti. Oni će zaista umrijeti u svojim grijesima, ali neće li njihova krv biti zahtijevana od onih pod čijom su skrbi bili, a koji su ih pustili da idu bez upozorenja – štoviše, koji su ih povelili putem koji vodi u propast? Neće li se kršćani koji su bili marljivi u pogledu izvršavanja tih dužnosti u prošlim vremenima podići i osuditi mnoge današnje koji se žele takvima smatrati?

Zaključit ćemo iskrenom molitvom Bogu svake milosti da izlije onoliku mjeru svoga Duha Svetoga na nas kako bi naše ispovijedanje istine moglo biti popraćeno zdravom vjerom i marljivim vršenjem iste, da bi se njegovo ime proslavilo u svemu kroz Isusa Krista, Gospodina našega. Amen.

MI, NADGLEDNICI i GLASNICI stotinu krštenih zajednica u Engleskoj i Walesu (koje niječu arminijanizam) za čiju se dobrobit brinemo, okupili smo se u Londonu od trećega do jedanaestoga dana sedmoga mjeseca 1689. godine, da razmotrimo neke stvari koje bi mogle biti na slavu Božju i na dobrobit ovih zajednica jer smo naumili (iz želje da udovoljimo svim drugim kršćanima koji se razlikuju od nas u pogledu krštenja) ponuditi im poman pregled našega vjerovanja, čiju ispovijed posjedujemo, a koja sadrži nauk naše vjere i prakse. Ujedno želimo da je dobije svaki pojedini član naših crkava:

Hanserd Knollys	Pastor	Broken Wharf	London
William Kiffin	Pastor	Devonshire-square	London
John Harris	Pastor	Joiner's Hall	London
William Collins	Pastor	Petty France	London
Hercules Collins	Pastor	Wapping	London
Robert Steed	Pastor	Broken Wharf	London
Leonard Harrison	Pastor	Limehouse	London
George Barret	Pastor	Mile End Green	London
Isaac Lamb	Pastor	Pennington-street	London
Richard Adams	Nadglednik	Shad Thames	Southwark
Benjamin Keath	Pastor	Horse-lie-down	Southwark
Andrew Gifford	Pastor	Bristol, Fryars	Som. & Glouc.
Thomas Vaux	Pastor	Broadmead	Som. & Glouc.
Thomas Winnel	Pastor	Taunton	Som. & Glouc.
James Hitt	Propovjednik	Dalwood	Dorset
Richard Tidmarsh	Nadglednik	Oxford City	Osen
William Facey	Pastor	Reading	Berks
Samuel Buttell	Nadglednik	Plymouth	Devon
Christopher Price	Nadglednik	Abergavenny	Monmouth
Daniel Finch	Nadglednik	Kingsworth	Herts
John Ball	Nadglednik	Tiverton	Devon

Edmond White	Pastor	Evershall	Bedford
William Pritchard	Pastor	Blaenau	Monmouth
Paul Fruin	Nadglednik	Warwick	Warwick
Richard Ring	Pastor	Southampton	Hants
John Tompkins	Nadglednik	Abingdon	Berks
Toby Willes	Pastor	Bridewater	Somerset
John Carter		Steventon	Bedford
James Webb		Devizes	Wilts.
Richard Sutton	Pastor	Tring	Herts
Robert Knight	Pastor	Stukeley	Bucks
Edward Price	Pastor	Hereford-City	Hereford
William Phipps	Pastor	Exon	Devon
William Hankins	Pastor	Dimmock	Gloucester
Samuel Ewer	Pastor	Hemstead	Herts
Edward Man	Pastor	Houndsditch	London
Charles Archer	Pastor	Hick-Norton	Oxon

ISPOVIJED

VJERE

koju su objavili

STARJEŠINE i BRAĆA

mnogih

ZAJEDNICA

kršćana

(krštenih u skladu s Ispovijedi njihove vjere)

u Londonu i Zemlji.

»Vjera srca postiže pravednost, a priznanje usta spasenje«, Rim 10,10.

»Istražujte Pisma«, Ivan 5,39.

SADRŽAJ

Prvo poglavlje	O SVETOME PISMU
Drugo poglavlje	O BOGU I SVETOME TROJSTVU
Treće poglavlje	O BOŽJOJ ODREDBI
Četvrto poglavlje	O STVARANJU
Peto poglavlje	O BOŽANSKOJ PROVIDNOSTI
Šesto poglavlje	O ČOVJEKOVU PADU, O GRIJEHU I O KAZNI ZA GRIJEH
Sedmo poglavlje	O BOŽJEMU SAVEZU
Osmo poglavlje	O KRISTU KAO POSREDNIKU
Deveto poglavlje	O SLOBODNOJ VOLJI
Deseto poglavlje	O UČINKOVITOM POZIVU
Jedanaesto poglavlje	O OPRAVDANJU
Dvanaesto poglavlje	O POSINJENJU
Trinaesto poglavlje	O POSVEĆENJU
Četrnaesto poglavlje	O SPASONOSNOJ VJERI
Petnaesto poglavlje	O POKAJANJU NA ŽIVOT I POSVEĆENJE
Šesnaesto poglavlje	O DOBRIM DJELIMA
Sedamnaesto poglavlje	O USTRAJNOSTI SVETIH
Osamnaesto poglavlje	O SIGURNOSTI MILOSTI I SPASENJA
Devetnaesto poglavlje	O BOŽJEMU ZAKONU
Dvadeseto poglavlje	O EVANĐELJU I O DOSEGU NJEGOVE MILOSTI
Dvadeset prvo poglavlje	O KRŠĆANSKOJ SLOBODI I SLOBODI SAVJESTI
Dvadeset drugo poglavlje	O VJERSKOM ŠTOVANJU I ŠABATU
Dvadeset treće poglavlje	O ZAKONSKIM PRISEGAMA I ZAKLETVAMA
Dvadeset četvrto poglavlje	O GRAĐANSKIM SUCIMA
Dvadeset peto poglavlje	O BRAKU
Dvadeset šesto poglavlje	O CRKVI
Dvadeset sedmo poglavlje	O ZAJEDNICI SVETIH
Dvadeset osmo poglavlje	O KRŠTENJU I GOSPODNJOJ VEČERI
Dvadeset deveto poglavlje	O KRŠTENJU
Trideseto poglavlje	O GOSPODNJOJ VEČERI
Trideset prvo poglavlje	O ČOVJEKOVU STANJU NAKON SMRTI I O USKRSNUĆU MRTVIH
Trideset drugo poglavlje	O POSLJEDNJEM SUDU

Prvo poglavlje: O Svetome pismu

1. Sveto pismo je jedino dostatno, sigurno i nezabludivo¹ mjerilo svake spasonosne spoznaje, vjere i poslušnosti, iako ²svjetlo prirode, te djela stvaranja i providnosti svjedoče o dobroti, mudrosti i sili Božjoj, tako da čovjeka ostavljaju bez isprike. Ipak, ona nisu dovoljna da daju spoznaju o Bogu i njegovoj volji koja je nužna za spasenje.³ Stoga je Gospodin odlučio u mnogo navrata i na različite načine objaviti sebe, te obznaniti svoju volju svojoj crkvi, kako bi zatim, u svrhu boljeg očuvanja i širenja istine te sigurnije izgradnje i utjehe crkve koja se bori protiv tjelesne pokvarenosti, Sotonine zlobe i svijeta, sve to dao⁴ zapisati, čime je Sveto pismo postalo najnužniji među tim prijašnjim načinima (koji su sada prestali) Božje objave njegove volje upućene njegovu narodu.

¹2. Timoteju 3,15-17; Izaija 8,20; Luka 16,29. 31; Efežanima 2,20; ²Rimljanima 1,19-21; Rimljanima 2,14. 15; Psalam 19,1-3; ³Hebrejima 1,1; ⁴Izreke 22,19-21; Rimljanima 15,4; 2. Petrova 1,19. 20

2. U onome što nazivamo Svetim pismom, ili Božjom zapisanom riječju, sada su sadržane sve knjige Staroga i Novoga zavjeta, a to su:

Knjige Staroga zavjeta.

Postanak, Izlazak, Levitski zakonik, Brojevi, Ponovljeni zakon, Jošua, Ruta, 1. Samuelova, 2. Samuelova, 1. Kraljeva, 2. Kraljeva, 1. Ljetopisa, 2. Ljetopisa, Ezra, Nehemija, Estera, Job, Psalmi, Izreke, Propovjednik, Pjesma nad pjesmama, Izaija, Jeremija, Tužaljke, Ezekiel, Daniel, Hošea, Joel, Amos, Obadija, Jona, Mihej, Nahum, Sefanija, Hagaj, Zaharija, Malahija.

Knjige Novoga zavjeta.

Matej, Marko, Luka, Ivan, Djela apostolska, Pavlova poslanice Rimljanima, 1. Korinćanima, 2. Korinćanima, Galaćanima, Efežanima, Filipljanima, Kološanima, 1. Solunjanima, 2. Solunjanima, 1. Timoteju, 2. Timoteju, Titu, Filemonu, Poslanica Hebrejima, Jakovljeva poslanica, 1. i 2. Petrova poslanica, 1., 2. i 3. Ivanova poslanica, Judina poslanica, Otkrivenje. Sve su one napisane pod⁵ nadahnućem Boga, da budu mjerilo vjere i života.

⁵2. Timoteju 3,16

3. Budući da knjige koje se obično nazivaju Apokrifima nisu bile napisane pod⁶ božanskim nadahnućem, nisu dio kanona (ili mjerila) Svetoga pisma tako da nemaju nikakva autoriteta nad Božjom crkvom. Radi toga ih se ne treba nikako drukčije odobravati ili koristiti osim kao ostala ljudska pisana djela.

⁶Luka 24,27. 44; Rimljanima 3,2

4. Autoritet Svetoga pisma, radi kojega mu je potrebno vjerovati, ne ovisi o svjedočanstvu bilo kojega čovjeka ili crkve, već u potpunosti o njegovu Autoru ⁷Bogu koji je i sâm istina. Dakle, Sveto pismo trebamo primiti zato što je ono Božja riječ.

⁷2. Petrova 1,19-21; 2. Timoteju 3,16; 2. Solunjanima 2,13; 1. Ivanova 5,9

5. Na veće poštivanje Svetoga pisma može nas potaknuti svjedočanstvo Božje crkve, njegova nebeska narav, učinkovitost nauke, veličanstvenost stila, sklad svih dijelova, svrha svega, a to je u svemu proslaviti Boga, potpuno otkriće koje ono daje o jedinom načinu čovjekova spasenja, kao i mnoge druge njegove vrline i njihove potpune savršenosti, jer su to sve argumenti koji bi sami po sebi pružili dovoljno

dokaza da je to riječ Božja. Međutim, usprkos svemu tome, naše⁸ potpuno uvjerenje i sigurnost u nezabludivu istinu i njezin božanski autoritet unutarnje je djelo Svetoga Duha koji svjedoči po Riječi i s Riječi u našim srcima.

⁸ Ivan 16,13.14; 1. Korinćanima 2,10-12; 1. Ivanova 2,20. 27

6. Cijeli Božji naum o svim pitanjima⁹ koja su nužna za njegovu slavu, čovjekovo spasenje, vjeru i život izričito je izložen odnosno nužno sadržan u *Svetomu pismu*, kojemu se nikada ništa ne smije nadodati, bilo neka nova objava *Duha* ili pak ljudska predaja.

No ipak, potvrđujemo¹¹ da je za spasonosno razumijevanje tih pitanja objavljenih u Riječi nužno unutarnje prosvjetljenje (iluminacija) Duha Božjega, te da postoje pojedine okolnosti vezane uz štovanje Boga i upravljanje crkvom koje su zajedničke ljudskome ponašanju i društvima, a koje se trebaju¹² urediti prema svjetlu koje dobivamo iz prirode i kršćanske mudrosti, sukladno općenitim pravilima Riječi koje se uvijek treba pridržavati.

⁹2. Timoteju 3,15-17; Galaćanima 1,8, 9; ¹¹Ivan 6,45; 1. Korinćanima 2,9-12; ¹²1. Korinćanima 11,13. 14; 1. Korinćanima 14,26. 40

7. **Nije** sve sadržano u Pismu samo po sebi jednako¹³ očigledno, niti je svima jednako jasno; ipak, one stvari koje je nužno znati, vjerovati i držati za spasenje, toliko¹⁴ su jasno obrazložene i otvorene na jednome ili drugome mjestu u Pismu da ih u dovoljnoj mjeri mogu razumjeti ne samo učeni nego i neuki.

¹³2. Petrova 3,16; ¹⁴Psalam 19,7; Psalam 119,130

8. Budući da su Stari zavjet na¹⁵ *hebrejskom jeziku* koji je bio materinji jezik naroda Božjega od starine, i Novi zavjet na *grčkome jeziku* koji je u vrijeme njegova pisanja bio najpoznatiji među narodima, neposredno nadahnuti od Boga, te su njegovom posebnom brigom i providnošću sačuvani čistima u svim razdobljima, stoga¹⁶ su autentični; zato se u svim polemikama o religiji crkva u konačnici treba pozvati na njih¹⁷. Budući da ti izvorni jezici nisu poznati svemu Božjem narodu koji ima pravo na Pisma i zanimanje za njih, te mu se u strahu od Boga nalaže da ih čita¹⁸ i istražuje, trebaju se prevoditi na govorni jezik svakoga naroda u koji ona¹⁹ dođu, kako bi Božja riječ prebivala²⁰ obilno u svima, kako bi ga mogli štovati na prihvatljiv način, te da bi kroz strpljivost i utjehu Svetoga pisma mogli imati nadu.

¹⁵Rimljanima 3,2; ¹⁶Izaija 8,20; ¹⁷Djela 15,15; ¹⁸Ivan 5,39; ¹⁹1. Korinćanima 14,6. 9. 11. 12. 24. 28; ²⁰Kološanima 3,16

9. Nezabludivo pravilo tumačenja jest samo Pismo²¹; stoga kada postoji neko pitanje o istinskom i potpunom značenju bilo kojega odlomka u Svetome pismu (značenju koje nije višestruko nego samo jedno), treba proučiti druga mjesta u Pismu koja o tome govore jasnije.

²¹2. Petrova 1,20. 21; Djela 15,15. 16

10. Vrhovni sudac po kojemu se trebaju odlučiti sve vjerske polemike i ispitivati sve odredbe sabora, mišljenja drevnih pisaca, doktrine ljudi i osobna mišljenja, i uz čiju presudu trebamo ostati, ne može biti ništa drugo doli Sveto pismo koje je predao Duh. U tome²⁴ Pismu koje je tako predano, naša vjera je konačno čvrsta.

²⁴Matej 22:29, 31, 32; Efežanima 2:20; Djela 28:23

Drugo poglavlje: O Bogu i Svetome Trojstvu

1. Gospod, naš Bog, samo je jedan jedini živi i istiniti Bog; koji postoji sam po sebi, neograničen u bivstvu i savršenstvu; čiju suštinu ne može shvatiti nitko osim njega samoga; koji je najčišći duh, nevidljiv, bez tijela, dijelova ili požude, jedini je besmrtnan, prebiva u svjetlu kojemu nijedan čovjek ne može pristupiti; koji je nepromjenljiv, neizmjeran, vječan, nedokučiv, svemoćan, u svemu neograničen, najsvetiji, najmudriji, najslobodniji, najapsolutniji; djeluje u svemu prema naumu svoje vlastite nepromjenljive i najpravednije volje na vlastitu slavu; najispunjeniji ljubavlju, milostiv, milosrdan, strpljiv, obiluje u dobroti i istini, oprašta nepravdu, prijestupe i grijeh; nagrađuje one koji ga marljivo traže, a istodobno je najpravedniji i najstrašniji u svojim osudama, mrzi svaki grijeh i nipošto neće osloboditi krivca.

1. Korinćanima 8,4. 6; Ponovljeni zakon 6,4; Jeremija 10,10; Izaija 48,12; Izlazak 3,14; Ivan 4,24; 1. Timoteju 1,17; Ponovljeni zakon 4,15. 16; Malahija 3,6; 1. Kraljeva 8,27; Jeremija 23,23; Psalam 90,2; Postanak 17,1; Izaija 6,3; Psalam 115,3; Izaija 46,10; Izreke 16,4; Rimljanima 11,36; Izlazak 34,6. 7; Hebrejima 11,6; Nehemija 9,32. 33; Psalam 5,5. 6; Izlazak 34,7; Nahum 1,2. 3

2. Bog, koji sam po sebi ima sav život, svu slavu, dobrotu, blaženost, jedini je samom sebi dostatan, ne treba ništa ni od jednoga stvorenja koje je stvorio, ne izvodi nikakvu slavu iz njih, nego samo očituje svoju vlastitu slavu u njima, po njima, za njih i nad njima; jedino je On izvor svega bivstva, od kojega, kroz kojega i za koga sve postoji, i ima najsuvereniju vlast nad svim stvorenjima, kako bi po njima, za njih ili na njima činio što god poželi; sve je otvoreno i jasno njegovim očima, njegovo znanje je neograničeno, nezabludivo i neovisno o tvorevini, tako da mu ništa nije slučajno ili neizvjesno; on je najsvetiji u svim svojim naumima, u svim svojim djelima i u svim svojim zapovijedima; njemu pripada svako ljudsko i anđeosko štovanje, slava ili poslušnost koju kao stvorenja duguju Stvoritelju, kao i sve ostalo što odluči zahtijevati od njih.

Ivan 5,26; Psalam 148,13; Psalam 119,68; Job 22,2. 3; Rimljanima 11,34-36; Daniel 4,25. 34. 35; Hebrejima 4,13; Ezekiel 11,5; Djela 15,18; Psalam 145,17; Otkrivenje 5,12-14

3. U tome božanskom i neograničenom Biću postoje tri osobe: Otac, Riječ ili Sin i Sveti Duh, koje su istobitne, iste u moći i vječnosti, a svaka ima potpunu božansku bit, pa ipak je ta bit nepodijeljena: Otac ne potječe ni od koga, niti je rođen niti proizlazi; Sin je vječno rođen od Oca; Sveti Duh proizlazi iz Oca i Sina; svi su neograničeni, bez početka stoga samo jedan Bog, koji se ne treba dijeliti u naravi i biću, nego se razlikuju po nekoliko posebnih odnosnih svojstava i osobnih odnosa; što nauku o Trojstvu čini temeljem za naše cjelokupno zajedništvo s Bogom i ugodnu ovisnost o njemu.

1. Ivanova 5,7; Matej 28,19; 2. Korinćanima 13,14; Izlazak 3,14; Ivan 14,11; 1. Korinćanima 8,6; Ivan 1,14. 18; Ivan 15,26; Galaćanima 4,6

Treće poglavlje: O Božjoj odredbi

1. Bog je odredio u sebi, od vječnosti, po najmudrijem i najsvetijem naumu svoje volje, slobodno i nepromjenljivo, sve stvari, što god se dogodi. Ipak, to Boga ne čini ni začetnikom grijeha niti zajedničara u tome; niti se krši volja stvorenja, niti se oduzima sloboda ili slučajnosti sekundarnih uzroka, nego se naprotiv uspostavljaju. U tome svemu očituje se njegova mudrost u uređivanju svega, te moć i vjernost u

postizanju onoga što je odredio.

Izaija 46,10; Efežanima 1,11; Hebrejima 6,17; Rimljanima 9,15. 18; Jakov 1,13; 1. Ivanova 1,5; Djela 4,27. 28; Ivan 19,11; Brojevi 23,19; Efežanima 1,3-5

2. Iako Bog zna sve što se može dogoditi, pod svim očekivanim uvjetima, On ništa nije odredio zato što je vidio da će se to dogoditi u budućnosti, ili kao ono što će se dogoditi u takvim uvjetima.

Djela 15,18; Rimljanima 9,11. 13. 16. 18

3. Prema Božjoj odredbi, za očitovanje njegove slave, neki ljudi i anđeli su predodređeni ili unaprijed određeni na vječni život kroz Isusa Krista, na hvalu slave njegove milosti; drugi su prepušteni da žive u svome grijehu na svoju pravednu osudu, na hvalu slave njegove pravde.

1. Timoteju 5,21; Matej 25,34; Efežanima 1,5. 6; Rimljanima 9,22. 23; Juda 4

4. Anđeli i ljudi koji su tako predodređeni i unaprijed određeni, posebno su i nepromjenljivo zamišljeni, a njihov broj toliko je siguran i ograničen, da ga se ne može ni uvećati ni umanjiti.

2. Timoteju 2,19; Ivan 13,18

5. One ljude koji su predodređeni za život Bog je, prije postanka svijeta, prema svojem vječnom i nepromjenljivom naumu, i tajnom savjetu i odluci svoje volje, odabrao u Kristu na vječnu slavu, isključivo iz besplatne milosti i ljubavi, bez ičega drugog u stvorenju ili uzroka koji ga na to potiče.

Efežanima 1,4. 9. 11; Rimljanima 8,30; 2. Timoteju 1,9; 1. Solunjanima 5,9; Rimljanima 9,13. 16; Efežanima 2,5. 12

Četvrto poglavlje: O stvaranju

1. U početku se svidjelo Bogu Ocu, Sinu i Duhu Svetomu, za očitovanje slave njegove vječne moći, mudrosti i dobrote, da stvori ili načini svijet i sve u njemu, bilo vidljivo ili nevidljivo, tijekom šest dana, a sve to bijaše vrlo dobro.

Ivan 1,2. 3; Hebrejima 1,2; Job 26,13; Rimljanima 1,20; Kološanima 1,16; Postanak 1,31

2. Nakon što je Bog stvorio sva ostala stvorenja, stvorio je čovjeka, muško i žensko, s razumnim i besmrtnim dušama, čineći ih prikladnima za onaj život Bogu za koji su stvoreni. Bili su stvoreni na sliku Božju, u spoznaji, pravednosti i pravoj svetosti. Imali su zakon Božji upisan u srcima i silu da ga ispune, a opet sposobni da sagriješe, tako što im je dana sloboda vlastite volje, koja je bila podložna promjeni.

Postanak 1,27; Postanak 2,7; Propovjednik 7,29; Postanak 1,26; Rimljanima 2,14. 15; Postanak 3,6

3. Osim zakona zapisana u njihovim srcima, primili su zapovijed da ne jedu sa stabla spoznaje dobra i zla, a dokle god su je ispunjavali, bili su sretni u svome zajedništvu s Bogom i imali su vlast nad stvorenjima.

Postanak 2,17; Postanak 1,26. 28

Peto poglavlje: O božanskoj providnosti

1. Bog, dobri Stvoritelj svega što postoji, u svojoj neograničenoj moći i mudrosti održava, usmjerava, određuje i upravlja sva stvorenja i stvari, od najvećih do najmanjih, svojom najmudrijom i najsvetijom providnošću, u svrhu za koju su stvoreni, prema njegovu nezabludivom predznanju, te slobodnom i nepromjenljivom naumu njegove volje; na hvalu slave njegove mudrosti, sile, pravde, neograničene dobrote i milosrđa.

Hebrejima 1,3; Job 38,11; Izaija 46,10, 11; Psalam 135,6; Matej 10,29-31; Efežanima 1,11

2. Premda se u odnosu na predznanje i odredbu Božju, primarni uzrok, sve događa nepromjenljivo i nezabludivo, tako da se nikome ništa ne događa slučajno ili bez njegove providnosti, ipak po istoj toj providnosti on je odredio da se one dogode prema prirodi sekundarnih uzroka, bilo iz potrebe, slobodne volje ili slučajno.

Djela 2,23; Izreke 16,33; Postanak 8,22

3. Bog u svojoj uobičajenoj providnosti koristi sredstva, ali istovremeno može djelovati bez njih, iznad njih i protiv njih.

Djela 27,31. 44; Izaija 55,10. 11; Hošea 1,7; Rimljanima 4,19-21; Daniel 3,27

4. Svemoguća sila, neistraživa mudrost i beskrajna dobrotu Božja toliko se očituju u njegovoj providnosti da naum njegove odluke obuhvaća čak i prvi pad, te sva ostala grješna djela anđela i ljudi; i to ne samo pristajanjem na ista, koja je ujedno u svojoj velikoj mudrosti i moći ograničio, te ih odredio i njima upravljao, u svekolikoj razdiobi njegovih najsvetijih ciljeva. No ipak, grješnost njihovih djela proizlazi samo iz stvorenja a ne od Boga, koji zbog svoje svetosti i pravednosti nije niti može biti začetnik ili odobratelj grijeha.

Rimljanima 11,32-34; 2. Samuelova 24,1; 1. Ljetopisa 21,1; 2. Kraljeva 19,28; Psalam 76,10; Postanak 1,20; Izaija 10,6. 7. 12; Psalam 1,21; 1. Ivanova 2,16

5. Najmudriji, najpravedniji i najmilostiviji Bog često neko vrijeme prepušta svoju djecu mnogostrukim iskušenjima i iskvarenostima njihovih srca, da ih disciplinira za njihove prijašnje grijeha ili da im otkrije skrivenu silu iskvarenosti i prijevarnosti njihova srca, kako bi se ponizili; te da bi ih podigao ka bližoj i postojanoj ovisnosti o njegovoj pomoći, te da ih učini opreznijima prema svim budućim prigodama da sagriješe te za druge pravedne i svete ciljeve. Prema tome, što god zadesi bilo kojega od njegovih izabranih događa se po njegovu nalogu, za njegovu slavu i njihovo dobro.

2. Ljetopisa 32,25. 26. 31; 2. Korinćanima 12,7-9; Rimljanima 8,28

6. Što se tiče onih pokvarenih i bezbožnih ljudi koje je Bog, kao pravedni sudac, zaslijepio i otvrdnuo zbog njihovih prijašnjih grijeha: ne samo da on suzdržava svoju milost, po kojoj bi oni mogli biti prosvijetljeni u svome razumijevanju i koja bi radila na njihovim srcima, nego ponekad također opoziva darove koje su imali i izlaže ih takvim stvarima koje njihova iskvarenost koristi kako bi dala povoda grijehu; a istodobno, predaje ih njihovim vlastitim požudama, iskušenjima ovoga svijeta i sotonskoj sili, po kojoj dolazi do toga da oni otvrdnjuju sami sebe, pod onim sredstvima koja Bog koristi za omekšavanje drugih.

Rimljanima 1,24-26. 28; Rimljanima 11,7. 8; Ponovljeni zakon 29,4; Matej 13,12; Ponovljeni zakon 2,30; 2. Kraljeva 8,12. 13; Psalam 81,11. 12; 2. Solunjanima 2,10-12; Izlazak 8,15. 32; Izaija 6,9. 10; 1. Petrova 2,7. 8

7. Budući da Božja providnost općenito obuhvaća sva stvorenja, isto tako se na jedan poseban način skrbi za njegovu crkvu, te čini da sve stvari pridonose njezinoj dobru.

1. Timoteju 4,10; Amos 9,8. 9; Izaija 43,3-5

Šesto poglavlje: O čovjekovu padu, grijehu i kazni za grijeh

1. Iako je Bog stvorio čovjeka čestitim i savršenim, i dao mu pravedan zakon, koji bi mu donio život da ga je držao, i priprijetio mu smrću ako ga prekrši, on ipak nije dugo živio u toj časti. Sotona je upotrijebio lukavost zmijske da svlada Evu, a potom njezino zavođenje Adama koji je, bez ikakve prisile, svojevolumeno prekršio zakon njihova stvaranja, i zapovijed koja mu je bila dana, tako što je pojeo zabranjeni plod, što je Bog prema svome mudrom i svetom naumu odlučio dopustiti, jer je to naumio odrediti sebi na slavu.

Postanak 2,16. 17; Postanak 3,12. 13; 2. Korinćanima 11,3

2. Naši prvi roditelji su zbog toga grijeha pali od svoje prvotne pravednosti i zajedništva s Bogom, a budući da smo mi bili u njima, smrt je došla na sve: svi se rađaju mrtvi u grijehu i posve okaljani u svim udovima i dijelovima duše i tijela.

Rimljanima 3,23; Rimljanima 5,12 itd.; Titu 1,15; Postanak 6,5; Jeremija 17,9; Rimljanima 3,10-19

3. Budući da su oni korijen, a prema Božjoj odredbi stoje kao predstavnici cijeloga čovječanstva, krivica grijeha se pripisala a pokvarena narav prenijela na svo njihovo potomstvo koje od njih potječe prirodnim rađanjem, jer su začeti u grijehu i po naravi su djeca gnjeva, sluga grijeha, podložnici smrti i svih drugih nevolja, duhovnih, vremenitih i vječnih, osim ako ih Gospodin Isus ne oslobodi.

Rimljanima 5,12-19; 1. Korinćanima 15,21. 22. 45. 49; Psalam 51,5; Job 14,4; Efežanima 2,3; Rimljanima 6,20; Rimljanima 5,12; Hebrejima 2,14. 15; 1. Solunjanima 1,10

4. Iz ove početne izopačenosti, po kojoj smo krajnje neskloni, nesposobni i suprotstavljeni svakom dobru, te smo potpuno skloni svakoj vrsti zla, proizlaze svi stvarni prekršaji.

Rimljanima 8,7; Kološanima 1,21; Jakov 1,14. 15; Matej 15,19

5. Iskvarenost naravi tijekom ovoga života ostaje u onima koji su nanovo rođeni, a premda je ona kroz Krista pomilovana i umrtvljena, ipak, ona sama i njezina djela uistinu su i potpuno grijeh.

Rimljanima 7,18. 23; Propovjednik 7,20; 1. Ivanova 1,8; Rimljanima 7,23-25; Galaćanima 5,17

Sedmo poglavlje: O Božjem savezu

1. Udaljenost između Boga i stvorenja toliko je velika da, iako mu razumna stvorenja duguju poslušnost kao njihovu Stvoritelju, oni ipak nikada ne bi mogli zaslužiti nagradu života osim nekom namjernom milostivošću s Božje strane, koju je on odlučio izraziti putem saveza.

Luka 17,10; Job 35,7. 8

2. Štoviše, zato što se čovjek padom doveo pod prokletstvo zakona, Gospodin je odlučio učiniti savez milosti, u kojemu je grješnicima darežljivo ponudio život i spasenje po Isusu Kristu, tražeći od njih vjeru u njega kako bi se mogli spasiti; te obećavajući dati svima onima koji su određeni za vječni život njegova Duha Svetoga, kako bi ih učinio voljnima i sposobnima za vjeru.

Postanak 2,17; Galaćanima 3,10; Rimljanima 3,20. 21; Rimljanima 8,3; Marko 16,15. 16; Ivan 3,16; Ezekiel 36,26. 27; Ivan 6,44. 45; Psalam 110,3

3. Ovaj savez objavljen je u evanđelju; najprije Adamu u obećanju spasenja po ženinom sjemenu, a nakon toga daljnjim koracima, sve dok potpuna objava istoga nije bila dovršena u Novome zavjetu; a utemeljena je u toj vječnoj saveznoj nagodbi između Oca i Sina o otkupljenju izabranih. Svo potomstvo paloga Adama koje je ikada bilo spašeno život i blaženu besmrtnost prima isključivo po milosti ovoga saveza budući da čovjeka sada Bog ne može primiti jer je potpuno nesposoban ispuniti uvjete koje je Adam trebao ispuniti dok je još bio u stanju nevinosti.

Postanak 3,15; Hebrejima 1,1; 2. Timoteju 1,9; Titu 1,2; Hebrejima 11,6. 13; Rimljanima 4,1. 2 itd.; Djela 4,12; Ivan 8,56

Osmo poglavlje: O Kristu kao posredniku

1. Svidjelo se Bogu, u njegovu vječnom naumu, da odabere i postavi Gospodina Isusa, njegovoga jedinorođenog Sina, prema savezu koji su sklopili, da bude posrednik između Boga i čovjeka; prorok, svećenik i kralj; glava i spasitelj crkve, baštinik svega i sudac svijeta; kome je u vječnosti dao narod da bude njegovo sjeme te da ga u vremenu otkupi, pozove, opravda, posveti i proslavi.

Izaija 42,1; 1. Petrova 1,19. 20; Djela 3,22; Hebrejima 5,5. 6; Psalam 2,6; Luka 1,33; Efežanima 1,22. 23; Hebrejima 1,2; Djela 17,31; Izaija 53,10; Ivan 17,6; Rimljanima 8,30

2. Božji Sin, druga osoba u Svetome Trojstvu, koji je pravi i vječni Bog, svjetlost Očeve slave, iste biti i jednak s njime koji je stvorio svijet, koji uzdržava i vodi sve što je stvorio, kada je došla punina vremena uzeo je na sebe ljudsku narav sa svim njenim ključnim osobinama i uobičajenim slabostima, osim grijeha; bio je začet po Duhu Svetomu u utrobi djevice Marije, nakon što je Sveti Duh sišao na nju: i sila Svevišnjega ju je zasjenila. Tako je rođen od žene iz Judina plemena, od sjemena Abrahamova i Davidova prema Pismima; tako da su se dvije potpune, savršene i različite naravi neodvojivo spojile u jednu osobu, bez promjene, miješanja ili zabune; ta osoba je pravi Bog i pravi čovjek, pa ipak jedan Krist, jedini posrednik između Boga i čovjeka.

Ivan 1,14; Galaćanima 4,4; Rimljanima 8,3; Hebrejima 2,14. 16. 17; Hebrejima 4,15; Matej 1,22. 23; Luka 1,27. 31. 35; Rimljanima 9,5; 1. Timoteju 2,5

3. Gospodin Isus, u svojoj ljudskoj naravi tako ujedinjenoj s božanskom, u osobi Sina, bio je posvećen i pomazan Duhom Svetim iznad svake mjere. U Njemu su sva blaga mudrosti i znanja. Ocu se svidjelo da u Njemu prebiva sva punina, tako da bi – svet, nevin, neokaljan i pun milosti i istine – mogao biti posve osposobljen izvršiti ulogu posrednika i jamca. Tu službu nije uzeo na sebe, nego ga je na nju pozvao njegov Otac, koji je ujedno svu vlast i sav sud predao u njegove ruke i dao mu zapovijed da ga izvrši.

Psalam 45,7; Djela 10,38; Ivan 3,34; Kološanima 2,3; Kološanima 1,19; Hebrejima 7,26; Ivan 1,14; Hebrejima 7,22; Hebrejima 5,5; Ivan 5,22. 27; Matej 28,18; Djela 2,36

4. Tu službu Gospodin je najspremnije uzeo na sebe, a kako bi je izvršio morao je biti pod zakonom, koji je savršeno ispunio, te je bio podvrgnut kazni umjesto nas – kazni koju smo mi trebali podnijeti i pretrpjeti – jer je učinjen grijehom i prokletstvom za nas; trpeći najstrašnije boli u svojoj duši te najbolnije patnje u svome tijelu; bio je razapet i umro je, te ostao u stanju mrtvih, pa ipak nije vidio truleži: trećega dana ustao je iz mrtvih u istom tijelu u kojemu je patio, u kojemu je uzašao na nebo i tamo sjedi s desne strane svomu Ocu gdje posreduje, a vratit će se suditi ljudima i anđelima na kraju svijeta.

Psalam 40,7. 8; Hebrejima 10,5-10; Ivan 10,18; Galaćanima 4,4; Matej 3,15; Galaćanima 3,13; Izaija 53,6; 1. Petrova 3,18; 2. Korinćanima 5,21; Matej 26,37. 38; Luka 22,44; Matej 27,46; Djela 13,37; 1. Korinćanima 15,3. 4; Ivan 20,25. 27; Marko 16,19; Djela 1,9-11; Rimljanima 8,34; Hebrejima 9,24; Djela 10,42; Rimljanima 14,9. 10; Djela 1,11; 2. Petrova 2,4

5. Gospodin Isus je, svojom savršenom poslušnošću i žrtvovanjem samoga sebe, koje je po vječnome Duhu jednom prinio Bogu, u potpunosti zadovoljio Božju pravdu, pribavio pomirenje i kupio vječnu baštinu u kraljevstvu nebeskom, za sve one koje mu je Otac dao.

Hebrejima 9,14; Hebrejima 10,14; Rimljanima 3,25. 26; Ivan 17,2; Hebrejima 9,15

6. Iako Krist cijenu otkupljenja nije platio sve do svog utjelovljenja, ipak krepost, djelotvornost i korist otkupljenja bile su prenijete na izabrane u svim razdobljima, neprekinuto od početka svijeta, u i po onim obećanjima, tipovima i žrtvama u kojima je objavljen i obznanjen kao sjeme koje će smrskati zmijinu glavu, te kao Janje zaklano od postanka svijeta, koje je isto jučer i danas i zauvijek.

1. Korinćanima 4,10; Hebrejima 4,2; 1. Petrova 1,10. 11; Otkrivenje 13,8; Hebrejima 13,8

7. Krist, u djelu posredovanja, djeluje u skladu s obje naravi, tako što u svakoj čini ono što joj pristaje. Međutim, zbog jedinstva osobe, ono što pripada jednoj naravi ponekad se u Pismu pripisuje osobi kojom upravlja druga narav.

Ivan 3,13; Djela 20,28

8. Svima onima za koje je Krist pribavio vječno otkupljenje, on sigurno i učinkovito primjenjuje i priopćava isto, tako što za njih posreduje, sjedinjava ih sa sobom po svome Duhu, objavljuje im u svojoj Riječi i po njoj tajnu spasenja, nagovara ih da vjeruju i budu poslušni, upravlja njihovim srcima svojom Riječju i svojim Duhom, te nadjačava sve njihove neprijatelje svojom svemoćnom silom i mudrošću, načinima koji su najsuglasniji s njegovom predivnom i neistraživom odredbom. A sve je iz besplatne i apsolutne milosti, bez ikakva uvjeta u njima kojim bi to postigli.

Ivan 6,37; Ivan 10,15. 16; Ivan 17,9; Rimljanima 5,10; Ivan 17,6; Efežanima 1,9; 1. Ivanova 5,20; Rimljanima 8,9. 14; Psalam 110,1; 1. Korinćanima 15,25. 26; Ivan 3,8; Efežanima 1,8

9. Ova služba posrednika između Boga i čovjeka pripada jedino Kristu, koji je prorok, svećenik i kralj crkve Božje; tako da se ne može ni u cijelosti ni neki njezin dio od njega prenijeti na bilo koga drugoga.

1. Timoteju 2,5

10. Ovaj broj i redosljed službi je nužan, jer u pogledu našega neznanja, potrebna nam je njegova proročka služba, u pogledu našeg otuđenja od Boga i nesavršenosti čak i najboljih naših službi potrebna nam je njegova svećenička služba da nas pomiri s Bogom i prikaže nas ugodnima pred njime; a u pogledu naše nesklonosti i krajnje nesposobnosti da se vratimo k Bogu, te za naše izbavljenje i sigurnost od naših duhovnih neprijatelja, potrebna nam je njegova služba kralja da nas uvjeri, pokori, privuče, održi, izbavi i očuva za njegovo nebesko kraljevstvo.

Ivan 1,18; Kološanima 1,21; Galaćanima 5,17; Ivan 16,8; Psalam 110,3; Luka 1,74. 75

Deveto poglavlje: O slobodnoj volji

1. Bog je obdario čovjekovu volju prirodnom slobodom i sposobnošću da djeluje na osnovu odluke, koja nije primorana niti je prema bilo kojoj prirodnoj potrebi određena da čini dobro ili zlo.

Matej 17,12; Jakov 1,14; Ponovljeni zakon 30,19

2. Čovjek je, u svome stanju nevinosti, imao slobodu i moć htjeti i činiti ono što je bilo dobro i ugodno Bogu, ali još uvijek nije bio stabilan, tako da je mogao pasti iz toga stanja.

Propovjednik 7,29; Postanak 3,6

3. Čovjek je svojim padom u stanje grijeha u potpunosti izgubio svaku sposobnost da želi bilo koje duhovno dobro koje prati spasenje; tako da kao prirodan čovjek, koji je potpuno nesklon takvome dobru, i mrtav u grijehu, nije sposoban obratiti se vlastitom snagom ili pripremiti se za isto.

Rimljanima 5,6; Rimljanima 8,7; Efežanima 2,1. 5; Titu 3,3-5; Ivan 6,44

4. Kada Bog obrati nekoga grješnika i prenese ga u stanje milosti, on ga oslobađa od njegova prirođenog ropstva grijehu i po svojoj milosti, i samo po svojoj milosti, omogućuje mu da slobodno želi i čini ono što je duhovno dobro. Međutim, zbog svoje preostale pokvarenosti, on nije u stanju savršeno ni činiti ni htjeti ono što je dobro, već čini i želi ono što je zlo.

Kološanima 1,13; Ivan 8,36; Filipljanima 2,13; Rimljanima 7,15. 18. 19. 21. 23

5. Ta čovjekova volja bit će učinjena savršenom i nepromjenljivo slobodnom da čini isključivo dobro jedino u stanju slave.

Efežanima 4,13

Deseto poglavlje: O učinkovitom pozivu

1. One koje je Bog predodredio za život, odlučio je u određeno i prihvaćeno vrijeme učinkovito pozvati – svojom Riječju i svojim Duhom – iz toga stanja grijeha i smrti u

kojemu se nalaze po svojoj naravi, na milost i spasenje po Isusu Kristu, tako što duhovno i spasonosno prosvjetljuje njihove umove kako bi mogli razumjeti stvari Božje, uzima njihovo kameno srce i daje im srce od mesa. On obnavlja njihovu volju, a svojom svemoćnom silom utvrđuje ih u onome što je dobro, te ih učinkovito privlači Isusu Kristu; no ipak tako da dolaze svojom vlastitom voljom, jer po njegovoj milosti dobivaju htijenje.

Rimljanima 8,30; Rimljanima 11,7; Efežanima 1,10. 11; 2. Solunjanima 2,13. 14; Efežanima 2,1-6; Djela 26,18; Efežanima 1,17. 18; Ezekiel 36,26; Ponovljeni zakon 30,6; Ezekiel 36,27; Efežanima 1,19; Psalam 110,3; Pjesma nad pjesmama 1,4

2. Taj učinkoviti poziv dolazi isključivo od Božje besplatne i posebne milosti, a ne zbog bilo čega unaprijed viđenoga u čovjeku, ni sposobnošću ili djelovanjem samoga stvorenja, koje je potpuno pasivno u tome pogledu jer je mrtvo u grijesima i prijestupima, dok ga Sveti Duh ne obnovi i ne oživi. Time se osposobljava na odziv tom pozivu i prihvaćanje milosti koja je u njemu ponuđena i sadržana, a sve to nimalo manjom silom od one kojom je Krist uskrsnuo iz mrtvih.

2. Timoteju 1,9; Efežanima 2,8; 1. Korinćanima 2,14; Efežanima 2,5; Ivan 5,25; Efežanima 1,19. 20

3. Izabranu dojenčad koja umru u ranom djetinjstvu Krist nanovo rađa i spašava kroz Duha, koji djeluje kada, gdje i kako želi. Isto je sa svim izabranima, koji ne mogu biti pozvani po vanjskoj službi Riječi.

Ivan 3,3. 5. 6; Ivan 3,8

4. Ostali koji nisu izabrani, iako su možda pozvani po službi Riječi i možda imaju neka uobičajena djelovanja Duha, a ipak ih Otac nije učinkovito privukao, neće niti mogu istinski doći ka Kristu, tako da se ne mogu spasiti: još manje se mogu spasiti oni koji ne primaju kršćansku vjeru, jer nisu u stanju toliko revno suobličiti svoje život prema svjetlu iz prirode te iz zakona one vjere koju ispovijedaju.

Matej 22,14; Matej 13,20. 21; Hebrejima 6,4. 5; Ivan 6,44. 45. 65; 1. Ivanova 2,24. 25; Djela 4,12; Ivan 4,22; Ivan 17,3

Jedanaesto poglavlje: O opravdanju

1. One koje je Bog učinkovito pozvao, ujedno je besplatno opravdao. Međutim, to nije učinio tako što je u njih ulio pravednost, nego tako što je oprostio njihove grijehe te ih uračunao i prihvatio kao pravedne, ni zbog čega što je učinjeno u njima ili što su oni učinili, nego isključivo zbog Krista, dakle nije u njih ulio samu vjeru, čin vjerovanja ili bilo kakvu drugu evanđeosku poslušnost kao njihovu pravednost, nego je ulio Kristovu aktivnu poslušnost cijelome zakonu te pasivnu poslušnost u smrti za njihovu potpunu i isključivu pravednost po vjeri, koju nemaju sami po sebi nego je dar od Boga.

Rimljanima 3,24; Rimljanima 8,30; Rimljanima 4,5-8; Efežanima 1,7; 1. Korinćanima 1,30. 31; Rimljanima 5,17-19; Filipljanima 3,8. 9; Efežanima 2,8-10; Ivan 1,12; Rimljanima 5,17

2. Vjera koja se dakle prima i temelji na Kristu i njegovoj pravednosti jedino je sredstvo opravdanja. Međutim, ona nije sama u opravdanoj osobi, nego ju uvijek prate sve ostale spasonosne milosti, te nije mrtva vjera već djeluje ponukana ljubavlju.

Rimljanima 3,28; Galaćanima 5,6; Jakov 2,17. 22. 26

3. Krist je svojom poslušnošću i smrću u potpunosti otkupio dug svih onih koji su opravdani, te je žrtvujući sebe u krvi križa – nakon što se podvrgnuo umjesto njih kazni koju su oni zaslužili – točno, stvarno i potpuno udovoljio Božjoj pravdi u njihovu korist. Ipak, s obzirom da ga je Otac predao za njih, a njegova je poslušnost i zadovoljština prihvaćena umjesto njihove, i to oboje besplatno i ni zbog čega što bi bilo u njima, njihovo opravdanje potječe samo od besplatne milosti, kako bi se Božja zbiljska pravda i njegova obilna milost mogle proslaviti u opravdanju grješnika.
Hebrejima 10,14; 1. Petrova 1,18. 19; Izaija 53,5. 6; Rimljanima 8,32; 2. Korinćanima 5,21; Rimljanima 3,26; Efežanima 1,6. 7; Efežanima 2,7

4. Bog je još u vječnosti odredio opravdati sve izabrane, a Krist je u punini vremena umro za njihove grijehе i uskrsnuo za njihovo opravdanje. Međutim, oni osobno nisu opravdani sve dok Sveti Duh zbiljski ne primijeni Krista na njih.
Galaćanima 3,8; 1. Petrova 1,2; 1. Timoteju 2,6; Rimljanima 4,25; Kološanima 1,21. 22; Titu 3,4-7

5. Bog nastavlja opraštati grijehе onima koji su opravdani, a iako nikada ne mogu otpasti iz stanja opravdanosti, zbog svojih grijehа ipak mogu potpasti pod Božje očinsko nezadovoljstvo i u tome stanju obično im se ne obnavlja svjetlo njegova lica dok se ne ponize, priznaju svoje grijehе, traže oprost i obnove svoju vjeru i pokajanje.
Matej 6,12; 1. Ivanova 1,7. 9; Ivan 10,28; Psalam 89,31-33; Psalam 32,5; Psalam 51; Matej 26,75

6. Opravdanje starozavjetnih vjernika bilo je, u pogledu svega ovog, posve jednako opravdanju novozavjetnih vjernika.
Galaćanima 3,9; Rimljanima 4,22-24

Dvanaesto poglavlje: O posinjenju

Svima koji su opravdani Bog je dopustio, u svome jedinom Sinu Isusu Kristu i zbog njega, da postanu dionici milosti posinjenja, po kojoj su pribrojeni djeci Božjoj te uživaju u slobodama i privilegijama kao djeca Božja; da dobiju njegovo ime, da prime duha posinjenja, da mogu smjelo pristupiti prijestolju milosti i reći: »Abba, Oče«; oni primaju milosrđe, zaštitu, skrb i stegu od njega kao od Oca, a opet nikada neće biti odbačeni već su zapečaćeni do dana otkupljenja i nasljeđuju obećanja kao baštinici vječnoga spasenja.

Efežanima 1,5; Galaćanima 4,4. 5; Ivan 1,12; Rimljanima 8,17; 2. Korinćanima 6,18; Otkrivenje 3,12; Rimljanima 8,15; Galaćanima 4,6; Efežanima 2,18; Psalam 103,13; Izreke 14,26; 1. Petrova 5,7; Hebrejima 12,6; Izaija 54,8. 9; Tužaljke 3,31; Efežanima 4,30; Hebrejima 1,14; Hebrejima 6,12

Trinaesto poglavlje: O posvećenju

1. Oni koji su ujedinjeni s Kristom, učinkovito pozvani i nanovo rođeni, budući da su dobili novo srce i novi duh na temelju Kristove smrti i uskrsnuća, također dalje bivaju posvećeni, stvarno i osobno, na istome temelju, po njegovoj Riječi i Duhu koji prebiva u njima. Vladavina cijeloga grješnog tijela je uništena, a preostale malobrojne požude sve više slabe i usmrćuju se, a oni sami sve više oživljuju i jačaju u svim spasonosnim milostima, za vršenje svake zbiljske svetosti, bez koje nijedan čovjek neće vidjeti

Gospodina.

Djela 20,32; Rimljanima 6,5. 6; Ivan 17,17; Efežanima 3,16-19; 1. Solunjanima 5,21-23; Rimljanima 6,14; Galaćanima 5,24; Kološanima 1,11; 2. Korinćanima 7,1; Hebrejima 12,14

2. Ovo posvećenje obuhvaća cijeloga čovjeka, ali je u ovome životu još uvijek nesavršeno, jer još uvijek preostaju neki ostaci pokvarenosti u svakome dijelu, radi čega dolazi do stalnog i nepomirljivog rata. Tijelo žudi protiv Duha, a Duh protiv tijela.

1. Solunjanima 5,23; Rimljanima 7,18. 23; Galaćanima 5,17; 1. Petrova 2,11

3. U tome ratu, iako preostala pokvarenost za neko vrijeme može nadvladati, kroz stalnu opskrbu snage od Kristova posvećujućeg Duha, nanovorođeni dio ipak prevladava. Na taj način sveti rastu u milosti, tako što usavršavaju svetost u strahu Božjemu, ustrajno teže prema nebeskom životu, u evanđeoskoj poslušnosti svim zapovijedima koje im je Krist, kao Glava i Kralj, u svojoj Riječi propisao.

Rimljanima 7,23; Rimljanima 6,14; Efežanima 4,15. 16; 2. Korinćanima 3,18; 2. Korinćanima 7,1

Četrnaesto poglavlje: O spasenosnoj vjeri

1. Milost vjere po kojoj se izabrani osposobljuju vjerovati na spasenje svojih duša djelo je Kristova Duha u njihovim srcima, te se obično prima po službi Riječi, po kojoj se ujedno povećava i ojačava, kao i krštenjem i Gospodnjom večerom, molitvom i drugim Bogom danim sredstvima.

2. Korinćanima 4,13; Efežanima 2,8; Rimljanima 10,14. 17; Luka 17,5; 1. Petrova 2,2; Djela 20,32

2. Po ovoj vjeri, kršćanin vjeruje u istinitost svega što je objavljeno u Riječi zbog autoriteta samoga Boga, te ujedno shvaća da je njezina odličnost veća od svih drugih pisanih djela i svih stvari na svijetu, jer odražava Božju slavu u njegovim atributima, Kristovo savršenstvo u njegovoj naravi i službama te silu i puninu Duha Svetoga u njegovom djelovanju i postupcima: i tako može predati svoju dušu istini u koju tako vjeruje. Isto tako, ponaša se drukčije, u skladu sa sadržajem svakoga pojedinog odlomka te istine, što potom rađa poslušnošću zapovijedima, drhtanjem pred prijetnjama i prihvaćanjem Božjih obećanja za ovaj život i za onaj koji dolazi. Međutim, najvažnija djela spasenosne vjere neposredno su vezana uz Krista, uz prihvaćanje, primanje i pouzdanje isključivo u njega za opravdanje, posvećenje i vječni život, na temelju saveza milosti.

Djela 24,14; Psalam 27,7-10; Psalam 119,72; 2. Timoteju 1,12; Ivan 14,14; Izaija 66,2; Hebrejima 11,13; Ivan 1,12; Djela 16,31; Galaćanima 2,20; Djela 15,11

3. Iako se ova vjera može razlikovati po stupnjevima, te može biti slaba ili jaka, ona se u pogledu svoje vrste ili naravi barem malo razlikuje, kao što je slučaj sa spasenosnom milošću općenito, od vjere i zajedničke milosti prolaznih vjernika. I tako, iako je mogu puno puta napasti i oslabiti, ipak dobiva pobjedu, rastući u mnogima do postignuća potpune sigurnosti kroz Krista, koji je začetnik i dovršitelj naše vjere.

Hebrejima 5,13. 14; Matej 6,30; Rimljanima 4,19. 20; 2. Petrova 1,1; Efežanima 6,16; 1. Ivanova 5,4. 5; Hebrejima 6,11. 12; Kološanima 2,2; Hebrejima 12,2

Petnaesto poglavlje: O pokajanju na život i spasenje

1. Izabranima koji su se obratili pod starije dane, nakon što su neko vrijeme živjeli u prirodnom stanju i tako služili svakojakim požudama i užicima, Bog u njihovu učinkovitom pozivu daje pokajanje na život.

Titu 3,2-5

2. Premda nema ni jednoga koji čini dobro i ne griješi, tako da i najbolji ljudi zavedeni silom i zavodljivošću preostale pokvarenosti u njima pod utjecajem kušnje mogu upasti u velike grijeha i izazove, Bog se, u savezu milosti, milosrdno pobrinuo da se vjernici koji tako griješe i padaju obnove kroz pokajanje koje je na spasenje.

Propovjednik 7,20; Luka 22,31. 32

3. Ovo spasonosno pokajanje je evanđeoska milost, po kojoj se osoba koju je Sveti Duh osvjedočio o mnogostrukim zlima koja proizlaze iz njegova grijeha, po vjeri u Krista ponizuje zbog toga s pobožnom tugom, mržnjom prema grijehu i osjećajem gnušanja prema samome sebi, moleći za oprost i snagu milosti, sa ciljem i težnjom da uz pomoć Duha žive pred Bogom ugađajući mu u svemu.

Zaharija 12,10; Djela 11,18; Ezekiel 36,31; 2. Korinćanima 7,11; Psalam 119,6; Psalam 119,128

4. Budući da se pokajanje treba nastaviti cijeloga našeg života, zbog smrtnoga tijela i njegovih djela, tako je dužnost svakoga čovjeka da se pokaje za svaki pojedini od svojih poznatih grijeha posebno.

Luka 19,8; 1. Timoteju 1,13. 15

5. Takva je providnost koju je Bog učinio kroz Krista u savezu milosti za očuvanje vjernika do spasenja, da iako nema grijeha koji bi bio tako malen da ne zaslužuje prokletstvo, isto tako nema tako velikoga grijeha koji bi donio osudu na one koji se pokaju, što stalno propovijedanje pokajanja čini neizostavnim.

Rimljanima 6,23; Izaija 1,16-18; Izaija 55,7

Šesnaesto poglavlje: O dobrim djelima

1. Dobra djela su samo ona koja je Bog zapovijedio u svojoj Svetoj riječi, a ne ona koja su bez biblijskoga temelja osmislili ljudi zbog slijepe revnosti ili bilo kakva izgovora da se radi o dobrim nakanama.

Mihej 6,8; Hebrejima 13,21; Matej 15,9; Izaija 29,13

2. Ova dobra djela, učinjena u poslušnosti Božjim zapovijedima, plodovi su i dokaz istinske i žive vjere, a po njima vjernici pokazuju svoju zahvalnost, jačaju svoju sigurnost, izgrađuju svoju braću, ukrašuju propovijedanje evanđelja, zatvaraju usta neprijateljima i proslavljaju Boga, čije su djelo, stvoreni u Kristu Isusu kako bi imajući svoj plod svetosti mogli imati ciljani vječni život.

Jakov 2,18. 22; Psalam 116,12. 13; 1. Ivanova 2,3. 5; 2. Petrova 1,5-11; Matej 5,16; 1. Timoteju 6,1; 1. Petrova 2,15; Filipljanima 1,11; Efežanima 2,10; Rimljanima 6,22

3. Njihova sposobnost da čine dobra djela ne dolazi od njih samih, nego u potpunosti od Kristova Duha. Kako bi ih mogli vršiti, osim milosti koje su već primili potreban je

stvarni utjecaj istoga Svetog Duha, da u njima proizvodi htijenje i vršenje onoga što je njemu ugodno. Ipak, ne smiju radi toga postati nemarni, kao da ne trebaju izvršavati nikakvu dužnost osim po posebnom poticaju Duha, nego trebaju biti marljivi u raspirivanju milosti Božje koja je u njima.

Ivan 15,4. 5; 2. Korinćanima 3,5; Filipljanima 2,13; Filipljanima 2,12; Hebrejima 6,11. 12; Izaija 64,7

4. Oni koji u svojoj poslušnosti postignu najviše što se može postići u ovome životu, daleko su od toga da su učinili suvišna dobra djela, odnosno više nego što Bog zahtijeva, jer zapravo u mnogo čemu podbacuju u dužnosti koju trebaju činiti.

Job 9,2. 3; Galaćanima 5,17; Luka 17,10

5. Našim najboljim djelima ne možemo zaslužiti oprost grijeha ili vječni život od ruke Božje, zbog velikog nesklada koji postoji između njih i slave koja će doći, te neizmjerne udaljenosti između nas i Boga, kojemu ne možemo donijeti nikakvu korist niti namiriti dug naših prijašnjih grijeha. Međutim, kada učinimo sve što možemo, izvršili smo samo našu dužnost i beskorisne smo sluge. Budući da su ta djela dobra to znači da potječu od njegova Duha, a s razloga što ih činimo mi, okaljani su i pomiješana s puno slabosti i nesavršenosti, te ne mogu podnijeti strogost Božje kazne.

Rimljanima 3,20; Efežanima 2,8. 9; Rimljanima 4,6; Galaćanima 5,22. 23; Izaija 64,6; Psalm 143,2

6. Usprkos tome što su vjernici prihvaćeni kroz Krista, jednako tako su i njihova dobra djela prihvaćena u njemu. Ne radi se o tome da su oni u ovome životu potpuno neporočni i nevini u Božjim očima, nego zbog toga što ih gleda u svome Sinu, On odlučuje prihvatiti i nagraditi ono što je iskreno, unatoč tome što je popraćeno mnogim slabostima i nesavršenostima.

Efežanima 1,6; 1. Petrova 2,5; Matej 25,21. 23; Hebrejima 6,10

7. Djela koja su učinili ljudi koji nisu nanovo rođeni, unatoč tome što to zapravo mogu biti djela koja Bog zapovijeda, te mogu biti na dobrobit njih samih i drugih, ipak, zbog toga što ne dolaze iz srca pročišćenog vjerom niti se čine na pravilan način prema Riječi, niti s pravilnim ciljem, a to je slava Božja, grješna su i ne ugađaju Bogu niti čovjeka čine prikladnim za primanje milosti od Boga. Pa ipak, zanemarivanje istih još je grješnije i mučnije Bogu.

2. Kraljeva 10,30; 1. Kraljeva 21,27. 29; Postanak 4,5; Hebrejima 11,4. 6; 1. Korinćanima 13,1; Matej 6,2. 5; Amos 5,21. 22; Rimljanima 9,16; Titu 3,5; Job 21,14. 15; Matej 25,41-43

Sedamnaesto poglavlje: O ustrajnosti svetih

1. Oni koje je Bog prihvatio u Ljubljenu, koje je učinkovito pozvao i posvetio po svome Duhu i dao im dragocjenu vjeru izabranika Božjih, ne mogu u potpunosti ni u konačnosti otpasti od stanja milosti, nego će u njoj sigurno ustrajati do kraja i biti vječno spašeni, budući da su Božji darovi i pozivi neopozivi, tako da ih on još uvijek rađa i njeguje u njima vjeru, pokajanje, ljubav, radost, nadu i sve milosti Svetoga Duha do besmrtnosti. Mnoge oluje i potopi dižu se i navaljuju na njih, ali oni ih nikada neće moći srušiti s toga temelja i stijene na koju su pričvršćeni po vjeri. Ipak, zbog nevjere i sotonskih iskušenja, iskustvo Božjega svjetla i ljubavi može za neko vrijeme biti zamračeno i skriveno od njih, ali on je još uvijek isti i oni će sigurno biti sačuvani

po sili Božjoj za spasenje, tako da će uživati u njihovoj kupljenoj baštini jer su urezani u dlanove njegovih ruku, a njihova imena zapisana su u knjizi života na svu vječnost. Ivan 10,28. 29; Filipljanima 1,6; 2. Timoteju 2,19; 1. Ivanova 2,19; Psalam 89,31. 32; 1. Korinćanima 11,32; Malahija 3,6

2. Ova ustrajnost svetih ne ovisi o njihovoj slobodnoj volji, nego o nepromjenljivosti odredbe izabranja, koja dolazi iz bezuvjetne i nepromjenljive ljubavi Boga Oca, na osnovu djelotvornosti zasluga i posredovanja Isusa Krista te jedinstva s njime, na osnovu Božje zakletve, prebivanja Duha i sjemena Božjega u njima te na osnovu naravi saveza milosti. Od svega toga dolazi i sigurnost i nezabludivost iste.

Rimljanima 8,30; Rimljanima 9,11. 16; Rimljanima 5,9. 10; Ivan 14,19; Hebrejima 6,17. 18; 1. Ivanova 3,9; Jeremija 32,40

3. Iako oni – zbog iskušenja Sotone i ovoga svijeta, utjecaja preostale zloće u njima i zanemarivanjem sredstava njihova očuvanja – mogu pasti u strašne grijehе i u njima neko vrijeme živjeti, radi čega doživljavaju Božje negodovanje i žaloste njegova Svetog Duha, dovode do oslabljenja milosti i utjehe, do otvrdnuća svojih srdaca i povrede savjesti, te povrjeđuju i sablažnjuju druge, zazivajući time vremenitu osudu na sebe, ipak će obnoviti svoje pokajanje i biti očuvani kroz vjeru u Krista Isusa do kraja.

Matej 26,70. 72. 74; Izaija 64,5. 9; Efežanima 4,30; Psalam 51,10. 12; Psalam 32,3. 4; 2. Samuelova 12,14; Luka 22,32. 61. 62

Osamnaesto poglavlje: O sigurnosti milosti i spasenja

1. Iako prolazni vjernici i drugi ljudi koji nisu nanovo rođeni mogu zavaravati sami sebe lažnim nadama i tjelesnim pretpostavkama da se nalaze pod Božjom blagonaklonošću i u stanju spasenja, odnosno nadama koje će nestati, oni pak koji se uistinu pouzdaju u Gospodina Isusa i iskreno ga ljube te pokušavaju živjeti u dobroj savjesti pred njime, u ovome životu mogu biti sa sigurnošću uvjereni da se nalaze u stanju milosti, te se radovati u nadi slave Božje, nade koja ih nikada neće posramiti.

Job 8,13. 14; Matej 7,22. 23; 1. Ivanova 2,3; 1. Ivanova 3,14. 18. 19. 21. 24; 1. Ivanova 5,13; Rimljanima 5,2. 5

2. To sigurno nije tek naslućeno i vjerojatno uvjerenje utemeljeno na zabludivoj nadi, već nezabludiva sigurnost vjere utemeljena na krvi i pravednosti Kristovoj objavljenoj u evanđelju, a također na osnovu unutarnjih dokaza o tim milostima Duha kojemu su dana obećanja, te na osnovu svjedočanstva Duha posinjenja, koji svjedoči zajedno s našim duhom da smo djeca Božja, a njegov je plod to da čuva srce poniznim i svetim.

Hebrejima 6,11. 19; Hebrejima 6,17. 18; 2. Petrova 1,4. 5. 10. 11; Rimljanima 8,15. 16; 1. Ivanova 3,1-3

3. Ova nezabludiva sigurnost ne spada u suštinu vjere, jer pravi vjernik na nju može čekati dugo i suočiti se s mnogim poteškoćama prije nego što ju dobije. Budući da mu Duh daje da spozna darove koje mu je Bog milostivo darovao, on može bez posebne objave pravilnom uporabom sredstava postići istu: dakle, zato je dužnost svakoga da revno nastoji učvrstiti svoj poziv i izbor, kako bi se time njegovo srce moglo povećati u miru i radosti u Svetome Duhu, u ljubavi i zahvalnosti Bogu te u snazi i veselju u dužnostima poslušnosti, pravih plodova ove sigurnosti – tako da je to daleko od navođenja ljudi na raspuštenost.

Izaija 50,10; Psalam 88; Psalam 77,1-12; 1. Ivanova 4,13; Hebrejima 6,11. 12; Rimljanima 5,1. 2. 5; Rimljanima 14,17; Psalam 119,32; Rimljanima 6,1. 2; Titu 2,11. 12. 14

4. Pravim vjernicima može se dogoditi da se njihova sigurnost spasenja na različite načine poljulja, umanja i prekine, zbog nemara u njezinu očuvanju, zbog pada u neki posebni grijeh koji povrjeđuje savjest i žalosti Duha, zbog nekoga iznenadnog ili žestokog iskušenja, zbog Božjega oduzimanja svjetla svoga lica, te mogu patiti čak dotle da se boje da žive u tami i nemaju nikakva svjetla, pa ipak nikada nisu lišeni Božjega sjemena i života vjere, ljubavi Kristove i bratske, iskrenosti srca i savjesti dužnosti iz koje se – djelovanjem Duha – ta sigurnost u određeno vrijeme može oživiti, te koja ih u međuvremenu čuva od krajnjeg očaja.

Pjesma nad pjesmama 5,2. 3. 6; Psalam 51,8. 12. 14; Psalam 116,11; Psalam 77,7. 8; Psalam 31,22; Psalam 30,7; 1. Ivanova 3,9; Luka 22,32; Psalam 42,5. 11; Tužaljke 3,26-31

Devetnaesto poglavlje: O Božjem zakonu

1. Bog je Adamu dao zakon sveopće poslušnosti koji je bio zapisan u njegovo srce, te posebnu naredbu da ne jede ploda sa stabla spoznaje dobra i zla. Time je njega i svo njegovo potomstvo vezao uz osobnu, potpunu, točnu i stalnu poslušnost; obećao mu život ukoliko je bude ispunjavao, a zaprijetio smrću bude li je prekršio, i obdario ga vlašću i sposobnošću da je vrši.

Postanak 1,27; Propovjednik 7,29; Rimljanima 10,5; Galaćanima 3,10. 12

2. Isti zakon koji je bio zapisan u čovjekovu srcu nastavio je biti savršeno mjerilo pravednosti nakon pada u grijeh, a Bog ga je objavio na gori Sinaj u obliku Deset zapovijedi i zapisao ga na dvije kamene ploče: prve četiri sadržavale su našu dužnost prema Bogu, a preostalih šest našu dužnost prema čovjeku.

Rimljanima 2,14. 15; Ponovljeni zakon 10,4

3. Uz ovaj zakon, koji se obično naziva moralnim zakonom, Bog je odlučio narodu Izraela dati obredne zakone koji su sadržavali nekoliko tipičnih obreda, djelomično za štovanje, kako bi unaprijed slikovito predočili Krista: njegove milosti, njegova djela, njegovu patnju i njegove blagoslove, a djelomično kako bi iznijeli različite pouke o moralnim dužnostima, a budući da je obredni zakon bio propisan samo do vremena obnove, Isus Krist kao istinski Mesija i jedini zakonodavac, kojega je Otac ovjenčao silom, zbog toga ih je ukinuo i uklonio.

Hebrejima 10,1; Kološanima 2,17; 1. Korinćanima 5,7; Kološanima 2,14. 16. 17; Efežanima 2,14. 16

4. Njima je ujedno dao raznovrsne sudbene zakone koji su prestali važiti zajedno s državom toga naroda, tako da isti sada na temelju te institucije više ne obvezuju, već njihova općenita pravičnost ima isključivo moralnu ulogu.

1. Korinćanima 9,8-10

5. Moralni zakon zauvijek obvezuje na poslušnost sve ljude, kako one opravdane tako i one druge, i to ne samo u pogledu onoga što je u njemu sadržano, nego i u pogledu autoriteta Boga Stvoritelja koji ga je dao. Zapravo, Krist u evanđelju ga ni na koji način ne dokida već ga, štoviše, pojačava.

Rimljanima 13,8-10; Jakov 2,8. 10-12; Jakov 2,10. 11; Matej 5,17-19; Rimljanima 3,31

6. Iako pravi vjernici nisu pod zakonom u smislu saveza utemeljenog na djelima, tako da se po njemu ne opravdavaju niti osuđivaju, on je ipak od velike pomoći njima i drugima u tome što ih, kao pravilo života, obavještava o Božjoj volji i njihovoj dužnosti, usmjeruje ih i veže da žive u skladu s njim. Nadalje, on razotkriva da su njihova narav, njihovo srce i njihov život uprljani grijehom, kako bi ispitivanjem samih sebe po njemu mogli doći do jasnijega osvjedočenja o grijehu, poniženja zbog njega i mržnje prema njemu, zajedno s jasnijim viđenjem njihove potrebe za Kristom i savršenstvom njegove poslušnosti. Isto tako, nanovo rođenima on pomaže u obuzdavanju pokvarenosti, jer zabranjuje grijeh, a njegove prijetnje služe kako bi pokazao što njihovi grijesi zaslužuju, te koje nevolje u ovome životu zbog njih mogu očekivati, premda su oslobođeni prokletstva i njegove nesmiljene strogosti. Nadalje, njegova obećanja pokazuju im Božje odobravanje poslušnosti, te koje blagoslove mogu očekivati budu li poslušni, iako im to ne pripada u onome smislu kao što je bilo pod savezom utemeljenom na djelima. Prema tome, to što čovjek čini dobro a uklanja se od zla, jer zakon ohrabruje ovo prvo i odvraća od drugoga, nije dokaz da on živi pod zakonom a ne pod milošću.

Rimljanima 6,14; Galaćanima 2,16; Rimljanima 8,1; Rimljanima 10,4; Rimljanima 3,20; Rimljanima 7,7 itd.; Rimljanima 6,12-14; 1. Petrova 3,8-13

7. Štoviše, gore spomenute uporabe zakona nisu suprotne milosti evanđelja, nego se prema njoj lijepo ravna, jer Kristov Duh pokorava i osposobljava čovjekovu volju na slobodno i radosno vršenje onoga što volja Božja, objavljena u zakonu, zahtijeva.

Galaćanima 3,21; Ezekiel 36,27

Dvadeseto poglavlje: O evanđelju i dosegu njegove milosti

1. Budući da je savez utemeljen na djelima bio prekršen grijehom, čime je postao nepogodan za postizanje života, Bog je odlučio dati obećanje o Kristu, ženinu sjemenu, kao sredstvu pozivanja izabranih, te njihovu rađanju u vjeri i pokajanju. U ovome obećanju je evanđelje, po pitanju njegove biti, bilo objavljeno, te [je] u tome pogledu učinkovito za obraćenje i spasenje grješnika.

Postanak 3,15; Otkrivenje 13,8

2. To obećanje Krista i spasenje po njemu objavljeni su isključivo u Božjoj riječi. Krista, ili milost koja je došla po njemu, ne objavljuju ni djela stvorenja ili providnosti, niti svjetlo koje dobivamo iz prirode, pa čak ni na općenit ili nejasan način, a kamoli da bi ljudi bez objave o njemu po obećanju ili Evanđelju mogli biti sposobni dobiti

spasonosnu vjeru ili pokajanje.

Rimljanima 1,17; Rimljanima 10,14.15.17; Izreke 29,18; Izaija 25,7; Izaija 60,2. 3

3. Objava evanđelja grješnicima, u različitim vremenima i po raznim ljudima, uz obećanja i propise za poslušnost koji se u njemu traže, u pogledu nacija i osoba kojima je ono udijeljeno, dolazi isključivo od suverene volje i odluke Božje. Budući da nije dodano na temelju bilo kojeg obećanja za poboljšanje čovjekovih prirodnih sposobnosti, na temelju zajedničkog svjetla primljenog bez Evanđelja, što se nikada nije dogodilo niti se može dogoditi, zato je u svim vremenima propovijedanje Evanđelja udijeljeno osobama i narodima, u pogledu njegova dosega ili ograničavanja, u velikoj raznolikosti, prema naumu volje Božje.

Psalam 147,20; Djela 16,7; Rimljanima 1,18-32

4. Premda je Evanđelje samo vanjsko sredstvo otkrivenja Krista i spasonosne milosti, te je kao takvo u tu svrhu obilno dostatno, ipak, kako bi ljudi koji su mrtvi u svojim prijestupima mogli biti nanovo rođeni, oživiljeni ili obnovljeni, povrh toga se nužno mora dogoditi učinkovito i nesavladivo djelo Svetoga Duha u duši, kako bi u njima stvorio nov duhovni život, bez čega nijedno drugo sredstvo neće prouzročiti njihovo obraćenje Bogu.

Psalam 110,3; 1. Korinćanima 2,14; Efežanima 1,19. 20; Ivan 6,44; 2. Korinćanima 4,4. 6

Dvadeset prvo poglavlje: O kršćanskoj slobodi i slobodi savjesti

1. Sloboda koju je Krist otkupio za vjernike pod evanđeljem sadrži njihovu slobodu od krivice grijeha, od osuđujućeg gnjeva Božjega, od oštine i prokletstva zakona, te njihovo izbavljenje od ovoga sadašnjeg zloga svijeta, od ropstva Sotoni i vlasti grijeha, od zla koje dolazi od napasti, od straha i žalca smrti, od pobjede nad grobom, te vječnoga prokletstva. Također, sadrži i njihov otvoreni pristup Bogu i njihovu pokornu poslušnost njemu, ne iz ropskoga straha nego iz djetinje ljubavi i voljnog uma.

Sve je to, po svojoj biti, također bilo zajedničko vjernicima pod zakonom, ali pod Novim zavjetom kršćanska sloboda je još više povećana, te obuhvaća slobodu od bremena obrednog zakona, kojemu je židovska crkva bila podložna, kao i veću odvažnost prilikom pristupa prijestolju milosti, te potpuniju komunikaciju slobodnoga Duha Božjega, od one u kojoj su vjernici pod zakonom obično sudjelovali.

Galaćanima 3,13; Galaćanima 1,4; Djela 26,18; Rimljanima 8,3; Rimljanima 8,28; 1. Korinćanima 15,54-57; 2. Solunjanima 1,10; Rimljanima 8,15; Luka 1,73-75; 1. Ivanova 4,18; Galaćanima 3,9. 14; Ivan 7,38. 39; Hebrejima 10,19-21

2. Samo je Bog Gospodar savjesti, te ju je ostavio slobodnom od nauka i zapovijedi ljudi koji se u bilo čemu suprotstavljaju njegovoj riječi ili koje u njoj nisu sadržane. Dakle, vjerovati u takve nauke ili biti poslušan takvim zapovjedima zbog savjesti, znači izdati istinsku slobodu savjesti. Isto tako, zahtijevati implicitnu vjeru, apsolutnu i slijepu poslušnost, znači uništiti slobodu savjesti i um.

Jakov 4,12; Rimljanima 14,4; Djela 4,19. 29; 1. Korinćanima 7,23; Matej 15,9; Kološanima 2,20. 22. 23; 1. Korinćanima 3,5; 2. Korinćanima 1,24

3. Oni koji pod izlikom kršćanske slobode čine neki grijeh ili njeguju neku grješnu požudu, čineći to izopačuju glavni naum milosti evanđelja na svoju vlastitu propast, tako da potpuno uništavaju cilj kršćanske slobode, a taj je da nakon što doživimo izbavljenje iz ruku svih naših neprijatelja možemo služiti Gospodinu bez straha, u svetosti i pravednosti pred Njime, sve dane našega života.

Rimljanima 6,1. 2; Galaćanima 5,13; 2. Petrova 2,18. 21

Dvadeset drugo poglavlje: O vjerskom štovanju i Šabatu

1. Svjetlo koje dobivamo iz prirode pokazuje nam da postoji Bog, koji nad svime ima gospodstvenu i suverenu vlast, koji je pravedan, dobar i svima čini dobro, i stoga ga se treba bojati, voljeti ga, slaviti, zazivati, u njega se pouzdavati i služiti mu, svim srcem i svom dušom, te svom snagom svojom. Međutim, prihvatljiv način štovanja istinskoga Boga ustanovio je on sam, te ga je na taj način ograničio svojom objavljenom voljom, kako ga ne bismo štovali prema ljudskoj mašti i sredstvima, niti prema sotonskim poticajima, pod bilo kakvim vidljivim prikazima ili bilo čime što nije propisano u Svetome pismu.

Jeremija 10,7; Marko 12,33; Ponovljeni zakon 12,32; Izlazak 20,4-6

2. Vjersko štovanje potrebno je dati Bogu Ocu, Sinu i Svetome Duhu, i jedino njemu, a nipošto anđelima, svecima ili bilo kojim drugim bićima, a od pada u grijeh ono se više ne može dati bez posrednika kao ni po kojem drugom posredniku osim isključivo po Kristu.

Matej 4,9. 10; Ivan 6,23; Matej 28,19; Rimljanima 1,25; Kološanima 2,18; Otkrivenje 19,10; Ivan 14,6; 1. Timoteju 2,5

3. Molitvu, sa zahvalnošću, kao jedan dio prirodnog štovanja, Bog zahtijeva od svih ljudi. Međutim, kako bi ona bila prihvatljiva, treba biti u imenu Sina, uz pomoć Duha, prema njegovoj volji, s razumijevanjem, poštovanjem, poniznošću, usrdnošću, vjerom, ljubavlju i ustrajnošću, a kada se nalazimo među drugima, u poznatom jeziku.

Psalam 95,1-7; Psalam 65,2; Ivan 14,13. 14; Rimljanima 8,26; 1. Ivanova 5,14; 1. Korinćanima 14,16. 17

4. Treba se moliti za sve zakonite stvari, za sve vrste ljudi koji žive ili koji će kasnije živjeti, ali ne za mrtve niti za one za koje se zna da su sagriješili grijehom koji vodi u smrt.

1. Timoteju 2,1. 2; 2. Samuelova 7,29; 2. Samuelova 12,21-23; 1. Ivanova 5,16

5. Čitanje Svetoga pisma, propovijedanje i slušanje Božje riječi, međusobno poučavanje i opominjanje u psalmima, hvalospjevima i duhovnim pjesmama, pjevanje s milošću u našim srcima Gospodinu, kao i izvršavanje krštenja i Gospodnje večere, sve su dijelovi vjerskoga štovanja Boga, koji se trebaju vršiti iz poslušnosti njemu, s razumijevanjem, vjerom, štovanjem i pobožnim strahom. Štoviše, ozbiljno poniženje s postovima i molitvama zahvalnicama, u posebnim prigodama, treba se koristiti na svet i vjerski način.

1. Timoteju 4,13; 2. Timoteju 4,2; Luka 8,18; Kološanima 3,16; Efežanima 5,19; Matej 28,19. 20; 1. Korinćanima 11,26; Estera 4,16; Joel 2,12; Izlazak 15,1-19, Psalam 107

6. Sada pod evanđeljem ni molitva ni bilo koji drugi dio vjerskoga štovanja nisu vezani

uz bilo koje mjesto na kojemu se održavaju ili kojemu su usmjereni, niti ih to čini prihvatljivijima Bogu, već Boga treba štovati posvuda u duhu i u istini, kako u obiteljima svakodnevno te u tajnosti svako za sebe, tako i svečanije u javnim ustanovama, koje se ne smiju bezbrižno ili namjerno zanemarivati ili izbjegavati, kada ih još k tome Bog poziva po svojoj riječi ili providnosti.

Ivan 4,21; Malahija 1,11; 1. Timoteju 2,8; Djela 10,2; Matej 6,11; Psalam 55,17; Matej 6,6; Hebrejima 10,25; Djela 2,42

7. Kao što je i zakon prirode da se općenito odvoji određeno vrijeme, po Božjem nalogu, za štovanje Boga, tako je po svojoj Riječi u pozitivnoj moralnoj i stalnoj zapovijedi, koja obvezuje sve ljude, u svim vremenima, on posebno odredio da se jedan od sedam dana kao Šabat drži posvećenim njemu. Od početka svijeta do Kristova uskrsnuća to je bio posljednji dan tjedna (subota), a od Kristova uskrsnuća promijenio se na prvi dan tjedna (nedjelja), koji se naziva danom Gospodnjim: a do konca svijeta treba se nastaviti svetkovati kao kršćanski šabat, jer je svetkovanje posljednjeg dana u tjednu dokinuto.

Izlazak 20,8; 1. Korinćanima 16,1. 2; Djela 20,7; Otkrivenje 1,10

8. Šabat se stoga smatra posvećenim Gospodinu, tako da na taj dan ljudi, nakon što pripreme svoja srca i unaprijed uredi svoje uobičajene dužnosti, ne samo da drže sveti odmor cijeli dan, od vlastitih djela, riječi i misli o njihovom svjetovnom zaposlenju i zabavi, nego istovremeno koriste svo to vrijeme u javnom i privatnom štovanju i u dužnostima potrebe i milosrđa.

Izaija 58,13; Nehemija 13,15-22; Matej 12,1-13

Dvadeset treće poglavlje: O zakonitim zakletvama i zavjetima

1. Zakonita zakletva je dio vjerskoga štovanja, u kojoj osoba koja se priseže u istini, pravednosti i osudi, svečano poziva Boga kao svjedoka onoga što prisegom potvrđuje, te da mu presudi prema njegovoj istinitosti ili neistinitosti.

Izlazak 20,7; Ponovljeni zakon 10,20; Jeremija 4,2; 2. Ljetopisa 6,22. 23

2. Ljudi se smiju zaklinjati jedino Božjim imenom, koje se pak treba koristiti sa svim svetim strahom i poštovanjem. Prema tome, uzaludno ili nepromišljeno zaklinjanje tim preslavnim i strašnim imenom ili pak bilo koje zaklinjanje nečim drugim, grješno je i treba se prezirati. No, u važnim i tekućim pitanjima, kada je potrebna potvrda istine i okončanje svađe, Božja riječ ovlašćuje korištenje zakletve, tako da se treba dati zakonita zakletva koju nametne zakonski autoritet u takvim pitanjima.

Matej 5,34. 37; Jakov 5,12; Hebrejima 6,16; 2. Korinćanima 1,23; Nehemija 13,25

3. Tko god daje zakletvu koju Božja riječ ovlašćuje, treba valjano uzeti u obzir svu ozbiljnost tako svečanog djela i u tom pogledu ne jamčiti ništa osim onoga što zna da je istina, jer nepromišljene, lažne i uzaludne zakletve Gospodina izazivaju na gnjev, te zbog njih ova zemlja tuguje.

Levitski zakonik 19,12; Jeremija 23,10

4. Zakletvu treba uzeti u jasnom i uobičajenom smislu riječi, bez dvosmislenosti ili ograđivanja u mislima.

Psalam 24,4

5. Zavjet, koji se ne treba dati ni jednome stvorenju već jedino Bogu, treba se izvršiti sa svom vjerskom brigom i vjernošću. Međutim, papinski redovnički zavjeti na stalno neženstvo, siromaštvo i poslušnost toliko su daleko od toga da služe kao razine višega savršenstva da su zapravo praznovjerne i grješne zamke u koje se nijedan kršćanin ne smije zaplesti.

Psalam 76,11; Postanak 28,20-22; 1. Korinćanima 7,2. 9; Efežanima 4,28; Matej 19,11

Dvadeset četvrto poglavlje: O državnim poglavarima

1. Bog, vrhovni Gospodar i Kralj cijeloga svijeta, postavio je državne poglavare da budu pod njime, nad narodom, na njegovu vlastitu slavu i javno dobro, a u tu svrhu ih je naoružao silom mača, za obranu i ohrabrenje onih koji čine dobro te za kaznu onih koji čine zlo.

Rimljanima 13,1-4

2. Kršćani smiju prihvatiti i izvršavati dužnosti poglavara kada su na to pozvani. Prilikom upravljanja tom dužnošću, iz razloga što posebno trebaju čuvati pravdu i mir, prema dobrim zakonima svakoga kraljevstva i države, sada, pod Novim zavjetom, mogu voditi ratove iz pravednih i nužnih razloga.

2. Samuelova 23,3; Psalam 82,3. 4; Luka 3,14

3. Budući da je državne poglavare postavio Bog kako bi vršili gore navedene ciljeve, moramo im se pokoravati u svim njihovim zakonitim zapovijedima u Gospodinu, ne samo zbog gnjeva nego i zbog savjesti. Nadalje, trebamo upućivati molitve za kraljeve i sve koji su na vlasti, kako bismo pod njima mogli živjeti spokojnim i mirnim životom, u svoj iskrenosti i pobožnosti.

Rimljanima 13,5-7; 1. Petrova 2,17; 1. Timoteju 2,1. 2

Dvadeset peto poglavlje: O braku

1. Brak je zajednica između jednoga muža i jedne žene. Nije zakonito da bilo koji muž ima više od jedne žene, kao ni da bilo koja žena ima više od jednoga muža odjednom.

Postanak 2,24; Malahija 2,15; Matej 19,5. 6

2. Brak je određen za uzajamnu pomoć muža i žene, za rast čovječanstva putem zakonitog potomstva i sprječavanje bluda.

Postanak 2,18; Postanak 1,28; 1. Korinćanima 7,2. 9

3. U brak mogu stupiti sve vrste ljudi koji uz vlastitu prosudbu mogu dati svoj pristanak. Ipak, kršćani imaju dužnost vjenčati se u Gospodinu, tako da oni koji ispovijedaju pravu vjeru ne bi trebali stupiti u brak s nevjernicima ili idolopoklonicima. Isto tako, oni koji su pobožni ne bi trebali biti u nejednakom jarmu stupanjem u brak

s onima koji su izopačeni u svome životu ili pak vjeruju u krivovjerje koje vodi u propast.

Hebrejima 13,4; 1. Timoteju 4,3; 1. Korinćanima 7,39; Nehemija 13,25-27

4. Brak ne smije biti unutar krvnoga srodstva ili rodbine, što Riječ zabranjuje, a takvi incestni brakovi nikada se ne mogu proglašiti zakonitima, ni po kojemu ljudskom zakonu ili pristankom obaju strana bez obzira na to žive li oni zajedno kao muž i žena.

Levitski zakonik 18; Marko 6,18; 1. Korinćanima 5,1

Dvadeset šesto poglavlje: O crkvi

1. Katoličku ili sveopću crkvu koja se (s obzirom na unutarnje djelo Duha i istinu milosti) može nazivati nevidljivom, čini ukupan broj izabranih, koji su bili, jesu ili će biti okupljeni kao jedno pod Kristom, koji je njihova glava, te su Zaručnica, Tijelo, punina njegova koja ispunja sve u svima.

Hebrejima 12,23; Kološanima 1,18; Efežanima 1,10. 22. 23; Efežanima 5,23. 27. 32

2. Sve osobe po cijelome svijetu koje ispovijedaju vjeru evanđelja, kao i poslušnost Bogu po Kristu u skladu s njom, koji ne uništavaju vlastito ispovijedanje bilo kakvim pogreškama koje ruše temelj ili neposvećenim ponašanjem, jesu i mogu se zvati vidljivim svetima, a od takvih trebaju biti sačinjene sve pojedinačne zajednice.

1. Korinćanima 1,2; Djela 11,26; Rimljanima 1,7; Efežanima 1,20-22

3. Čak i najčišće crkve pod nebom podložne su zabludama i pogreškama, a neke su se odmetnule u tolikoj mjeri da više nisu Kristove crkve, već sotonske sinagoge. Ipak, Krist je uvijek imao i uvijek će imati kraljevstvo u ovome svijetu, sve do njegova konca, kraljevstvo koje se sastoji od onih koji vjeruju u njega i ispovijedaju njegovo ime.

1. Korinćanima 5; Otkrivenje 2; Otkrivenje 3; Otkrivenje 18,2; 2. Solunjanima 2,11. 12; Matej 16,18; Psalam 72,17; Psalam 102,28; Otkrivenje 12,17

4. Gospodin Isus Krist je Glava crkve, a njemu je Očevim imenovanjem dodijeljena sva vlast za poziv, osnivanje, uređenje ili vodstvo crkve na vrhovni i suvereni način, tako da rimski papa ne može ni u kojem smislu biti glava crkve, već je antikrist, čovjek grijeha i sin propasti, koji se uzdiže u crkvi protiv Krista i protiv svega što se naziva Bogom, kojega će Gospodin uništiti svjetlošću svojega dolaska.

Kološanima 1,18; Matej 28,18-20; Efežanima 4,11. 12; 2. Solunjanima 2,2-9

5. Prilikom provođenja ove sile koja mu je povjerena, Gospodin Isus je sebi pozvao iz svijeta, kroz službu svoje Riječi po svome Duhu, one koje mu je dao njegov Otac, kako bi mogli živjeti pred njim u svim putevima poslušnosti, koje im je propisao u svojoj Riječi. Onima koje je tako pozvao, zapovijeda da žive u zajedništvu u posebnim društvima, odnosno crkvama, za njihovu uzajamnu izgradnju i dolično izvršavanje javnoga štovanja, koje on od njih zahtijeva u svijetu.

Ivan 10,16; Ivan 12,32; Matej 28,20; Matej 18,15-20

6. Članovi tih crkava sveti su po pozivu i oni na vidljiv način očituju i dokazuju (u i po

svome ispovijedanju i životu) svoju poslušnost tome Kristovom pozivu, te voljno pristaju živjeti u zajedništvu, prema Kristovoj naredbi, predajući same sebe Gospodinu i jedan drugome, po volji Božjoj, u otvorenoj podložnosti odredbama evanđelja.

Rimljanima 1,7; 1. Korinćanima 1,2; Djela 2,41. 42; Djela 5,13. 14; 2. Korinćanima 9,13

7. Svakoj od ovih, tako okupljenih, crkava, prema njegovom naumu obznanjenom u njegovoj Riječi, dao je svu tu vlast i autoritet, koji su na bilo koji način potrebni za njihovo izvršavanje toga naloga u štovanju i disciplini, koje im je odredio da drže, sa zapovijedima i pravilima za doličnu i pravilnu primjenu, te izvršavanje te vlasti.

Matej 18,17. 18; 1. Korinćanima 5,4. 5; 1. Korinćanima 5,13; 2. Korinćanima 2,6-8

8. Pojedinu crkvu koja se okuplja i u cijelosti organizira prema Kristovu naumu, čine službenici i članovi, a Krist je odredio da službenike izabere i odvoji crkva (koja je tako pozvana i okupljena) za posebno provođenje obreda i izvršavanje vlasti ili dužnosti, koje im je povjerio ili ih na to poziva, obreda koji se treba nastaviti do kraja svijeta – a to su biskupi ili starješine i đakoni.

Djela 20,17. 28; Filipljanima 1,1

9. Za pozivanje osobe koju je Sveti Duh osposobio i obdario za službu biskupa ili starješine u crkvi Krist je ustanovio da ga u tu službu izaberu zajedničkim glasanjem same crkve te ga svečano odvoje postom i molitvom te polaganjem ruku starješinstva te crkve, ukoliko ono postoji, a za đakona da ga isto tako odaberu zajedničkim glasanjem, te odvoje molitvom i polaganjem ruku.

Djela 14,23; 1. Timoteju 4,14; Djela 6,3. 5. 6

10. Budući da pastori stalno trebaju vršiti službu Kristu u njegovim crkvama u službi riječi i molitvi, bdijući nad svojim dušama kao oni koji mu moraju dati račun, obvezno je da im crkve kojima služe ne daju samo dužno poštovanje, nego da s njima dijele sve svoje dobre stvari prema njihovoj sposobnosti, kako bi mogli imati dostatnu zalihu, tako da se ne trebaju upletati u svjetovne poslove, te kako bi mogli biti gostoljubivi prema drugima, a to zahtijevaju kako zakon prirode tako i izričita zapovijed našega Gospodina Isusa, koji je odredio da oni koji propovijedaju evanđelje od evanđelja i žive.

Djela 6,4; Hebrejima 13,17; 1. Timoteju 5,17. 18; Galaćanima 6,6. 7; 2. Timoteju 2,4; 1. Timoteju 3,2; 1. Korinćanima 9,6-14

11. Premda biskupi ili pastori crkava imaju obvezu biti sposobni propovijedati Riječ, jer je to njihova služba, djelo propovijedanja Riječi nije ograničeno isključivo na njih, već je i drugi koje je Sveti Duh obdario i osposobio za tu službu, a crkva odobrila i izabrala, mogu i trebaju izvršavati.

Djela 11,19-21; 1. Petrova 4,10. 11

12. S razloga što se vjernici moraju udružiti s pojedinačnim crkvama, kada i gdje to imaju prilike činiti, svi koji su primljeni u članstvo neke crkve ujedno su pod prosudbom i upravom iste, prema Kristovoj uredbi.

1. Solunjanima 5,14; 2. Solunjanima 3,6. 14. 15

13. Nijedan član crkve ne smije ni zbog kakve uvrede koju je primio, nakon što je izvršio svoju dužnost prema osobi koja ga je uvrijedila, uznemiriti bilo koji crkveni poredak, udaljiti se sa crkvenih skupova i primanja obreda, na temelju iskaza drugih članova crkve o toj uvredi, nego trebaju čekati na Krista u daljnjemu postupku crkve. Matej 18,15-17; Efežanima 4,2. 3

14. Budući da se svaka crkva, kao i svi njezini članovi, trebaju stalno moliti za dobrobit i napredak svih Kristovih crkava, na svakome mjestu i u svakoj prilici kako bi svakome pomogli da u granicama svoga položaja i poziva koriste svoje darove i milostí, tako crkve osnovane u Božjoj providnosti, kako bi mogle uživati u takvim prigodama i prednostima, trebaju imati zajedništvo među sobom, za njihov mir, povećanje ljubavi i uzajamnu izgradnju.

Efežanima 6,18; Psalm 122,6; Rimljanima 16,1. 2; 3. Ivanova 8-10

15. U slučajevima poteškoća ili različitosti, bilo u pogledu nauka ili uprave, u kojima sudjeluju bilo crkve općenito ili neka crkva pojedinačno, u njihovom miru, jedinstvu i izgradnji, ili u slučaju da je prilikom postupka ili samim postupkom u prosudbama koje se ne slažu s istinom i redom povrijeđen bilo koji član ili članovi bilo koje crkve: Kristov je naum da se mnoge crkve koje imaju zajedništvo jedne s drugima po svojim poslanicima susreću kako bi razmotrili i dali svoj savjet o pitanju po kojemu se razlikuju, što se treba prenijeti svim crkvama koje to zahvaća. Kako bilo da bilo, ovim okupljenim glasnici nisu povjerene nikakve crkvene ovlasti koje bismo takvima mogli nazvati, niti bilo kakva jurisdikcija nad samim crkvama, da donose bilo kakve prosudbe nad crkvama ili nad pojedincima ili da nameću svoju odluku na crkve ili starješine.

Djela 15,2. 4. 6. 22. 23. 25; 2. Korinćanima 1,24; 1. Ivanova 4,1

Dvadeset sedmo poglavlje: O zajedništvu svetih

1. Svi sveti koji su ujedinjeni s Isusom Kristom, njihovom glavom, po njegovom Duhu i vjeri, premda time nisu postali jedno s njime, imaju zajedništvo u njegovim milostima, patnjama, smrti, uskrsnuću i slavi. Štoviše, s razloga što su ujedinjeni jedni s drugima u ljubavi, imaju zajedništvo u darovima i milostima jedni drugih, te su primorani izvršavati takve dužnosti, javne i osobne, na pravilan način, jer pridonose njihovom uzajamnom dobru, kako u unutaršnjem tako i u vanjskom čovjeku.

1. Ivanova 1,3; Ivan 1,16; Filipljanima 3,10; Rimljanima 6,5. 6; Efežanima 4,15. 16; 1. Korinćanima 12,7; 1. Korinćanima 3,21-23; 1. Solunjanima 5,11. 14; Rimljanima 1,12; 1. Ivanova 3,17. 18; Galaćanima 6,10

2. Oni koji ispovijedaju vjeru moraju čuvati sveto zajedništvo i druženje u štovanju Boga, te u izvršavanju drugih duhovnih službi koje su usmjerene ka njihovoj uzajamnoj izgradnji, ali i u međusobnom rasterećivanju u vanjskim prilikama prema svojim raznim sposobnostima i potrebama. To druženje – iako ga prema propisu evanđelja oni posebice trebaju imati u odnosu na ono gdje ih je Bog stavio, bilo u obiteljima ili crkvama – kada im Bog pruži priliku, ipak treba obuhvaćati cijelo kućanstvo vjere, dakle sve one koji na bilo kojemu mjestu zazivaju ime Gospodina Isusa. Međutim, druženje koje imaju jedni s drugima kao sveti ne oduzima od dobara ili vlasništva svakoga čovjeka, niti za njime poseže.

Hebrejima 10,24. 25; Hebrejima 3,12. 13; Djela 11,29. 30; Efežanima 6,4; 1. Korinćanima 12,14-27; Djela 5,4; Efežanima 4,28

Dvadeset osmo poglavlje: O krštenju i Gospodnjoj večeri

1. Krštenje i Gospodnja večera obredi su koji su ustanovljeni pozitivno i suvereno, a naložio ih je Gospodin Isus, jedini zakonodavac, da se vrše u njegovoj crkvi do kraja svijeta.

Matej 28,19. 20; 1. Korinćanima 11,26

2. Ove svete propise trebaju vršiti isključivo oni koji su za to kvalificirani i na to pozvani, prema Kristovom poslanju.

Matej 28,19; 1. Korinćanima 4,1

Dvadeset deveto poglavlje: O krštenju

1. Krštenje je novozavjetni obred koji je ustanovio Isus Krist, kako bi onima koji su kršteni bio znak njihova zajedništva s njime u njegovoj smrti i uskrsnuću; znak da su nakalemljeni na njega, da su im grijesi otpušteni i da su se predali Bogu kroz Isusa Krista na život i hod u novini života.

Rimljanima 6,3-5; Kološanima 2,12; Galaćanima 3,27; Marko 1,4; Djela 22,16; Rimljanima 6,4

2. Oni koji iskreno ispovijedaju pokajanje pred Bogom, vjeru u našega Gospodina Isusa Krista i poslušnost njemu, jedini su pravi podložnici ovoga obreda.

Marko 16,16; Djela 8,36. 37; Djela 2,41; Djela 8,12; Djela 18,8

3. Izvanjski element koji je potrebno koristiti prilikom ovog obreda jest voda, u kojoj se krštenik treba krstiti u ime Oca i Sina i Svetoga Duha.

Matej 28,19. 20; Djela 8,38

4. Uronjenje ili zagnjurenje osobe u vodu nužno je za pravilno obavljanje ovog obreda.

Matej 3,16; Ivan 3,23

Trideseto poglavlje: O Gospodnjoj večeri

1. Gospodin Isus je Gospodnju večeru ustanovio one noći kada je bio izdan, s namjerom da se blaguje u svim njegovim crkvama do kraja svijeta, u stalno sjećanje i

obznanjivanje njegove žrtve u smrti, za potvrđivanje vjere u vjernicima u pogledu svih njezinih dobrobiti, za njihovu duhovnu hranu i rast u njemu, njihovo daljnje služenje u svim dužnostima koje mu duguju, te da budu sveza i jamstvo njihova zajedništva s njime i jednoga s drugim.

1. Korinćanima 11,23-26; 1. Korinćanima 10,16. 17. 21

2. U ovome obredu Krist se ne prinosi njegovu Ocu niti se odvija bilo kakva prava žrtva za otpuštanje grijeha živih ili mrtvih, nego samo uspomena na njegovo jedno i jedino prinošenje samoga sebe na križu, jedanput zauvijek, te kao duhovna žrtva sve moguće hvale Bogu za isto. Prema tome, papinska žrtva mise, kako je oni nazivaju, najgnusnija je i najuvredljivija Kristovoj vlastitoj žrtvi jedinoga pomirenja za sve grijeha izabranih.

Hebrejima 9,25. 26. 28; 1. Korinćanima 11,24; Matej 26,26. 27

3. Gospodin Isus je, u ovome obredu, svojim slugama naredio da se mole i blagoslivljaju elemente kruha i vina, te ih tako odvoje iz uobičajene na svetu uporabu, te da uzmu i lome kruh, da uzmu čašu te, sudjelujući u njima i sami, daju oba elementa sudionicima.

1. Korinćanima 11,23-26 itd.

4. Uskraćivanje čaše ljudima, štovanje elemenata kruha i vina, njihovo podizanje ili nošenje unaokolo radi obožavanja te njihovo čuvanje za bilo koju navodnu vjersku upotrebu, suprotno je naravi ovog obreda i Kristovu nalogu.

Matej 26,26-28; Matej 15,9; Izlazak 20,4. 5

5. Vanjski elementi ovog obreda, propisno odvojeni za potrebu koju je naložio Krist, imaju takav odnos prema njemu razapetomu da se doista, koristeći figurativne izraze, ponekad nazivaju imenima stvari koje predstavljaju, odnosno Kristova tijela i krvi, iako po svojoj biti i naravi još uvijek ostaju zaista i isključivo kruh i vino, kao što su bili i prije.

1. Korinćanima 11,27; 1. Korinćanima 11,26-28

6. Onaj nauk koji drži da se supstancija kruha i vina svećeničkim posvećenjem ili na bilo koji drugi način pretvara u supstanciju Kristova tijela i krvi, a koji se obično naziva transsupstancijacijom, proturječan je ne samo Svetomu pismu, nego i zdravom razumu, te uništava narav tog obreda i bio je, i još uvijek jest, uzrokom mnogih praznovjerja, pa čak i velikog idolopoklonstva.

Djela 3,21; Luka 14,6. 39; 1. Korinćanima 11,24. 25

7. Dostojni primatelji koji izvana blaguju vidljive elemente ovog obreda, potom iznutra po vjeri stvarno i zaista, ne tjelesno već duhovno, primaju i hrane se Kristom razapetim i svim blagoslovima njegove smrti. Prema tome, Kristovo tijelo i krv prisutno je duhovno, a ne tjelesno, u vjeri vjernika u tom obredu, kao što su sami elementi prisutni njihovim vanjskim osjetilima.

1. Korinćanima 10,16; 1. Korinćanima 11,23-26

8. Svi neupućeni i bezbožni ljudi, zato što nisu podobni uživati u zajedništvu s Kristom, nisu dostojni Gospodnjega stola i kao takvi ne mogu a da znatno ne sagriješe protiv njega sudjelovati u ovim svetim tajnama niti im se isto smije

dopustiti. Zaista, tko god nedostojno primi bit će kriv za tijelo i krv Gospodnju, jer će time jesti i piti na vlastitu osudu.

2. Korinćanima 6,14. 15; 1. Korinćanima 11,29; Matej 7,6

Trideset prvo poglavlje: O čovjekovu stanju nakon smrti i o uskrsnuću mrtvih

1. Tijela ljudi nakon smrti vraćaju se u prah i trunu, ali njihove duše, koje zato što imaju besmrtno postojanje niti umiru niti spavaju, odmah se vraćaju Bogu koji ih je dao. Budući da se duše pravednih tada usavršuju u svetosti, primaju se u raj, gdje su s Kristom i gledaju lice Božje u svjetlu i slavi, čekajući potpuno otkupljenje svojih tijela, dok se duše bezbožnih bacaju u pakao, gdje ostaju u mucima i krajnjoj tami i čuvaju se za sud velikog dana. Sveto pismo ne priznaje nijedno drugo mjesto za duše odvojene od svojih tijela, osim ova dva navedena.

Postanak 3,19; Djela 13,36; Propovjednik 12,7; Luka 23,43; 2. Korinćanima 5,1. 6. 8; Filipljanima 1,23; Hebrejima 12,23; Juda 6. 7; 1. Petrova 3,19; Luka 16,23. 24

2. U posljednji dan, sveti koji će tada biti živi neće zaspati nego će se preobraziti. Svi mrtvi uskrsnut će u pravim pravcatim tijelima i nikako drukčije, premda će se razlikovati u kvaliteti (od sadašnjih); tijelima koja će se ponovno zauvijek sjediniti s njihovim dušama.

1. Korinćanima 15,51. 52; 1. Solunjanima 4,17; Job 19,26. 27; 1. Korinćanima 15,42. 43

3. Tijela nepravednih će, Kristovom silom, uskrsnuti na sramotu, dok će tijela pravednih, po njegovu Duhu, uskrsnuti na čast, te će postati sličnima Kristovu slavnom tijelu.

Djela 24,15; Ivan 5,28. 29; Filipljanima 3,21

Trideset drugo poglavlje: O posljednjem sudu

1. Bog je odredio dan kada će suditi svijetu u pravednosti, po Isusu Kristu, kome je Otac dao svu vlast i sav sud. U taj dan neće se suditi samo odmetnutim anđelima, nego će se svi ljudi koji su živjeli na zemlji pojaviti pred Kristovim sudom, da daju račun za svoje misli, riječi i djela, te da prime plaću za ono što su činili u tijelu, dobro ili zlo.

Djela 17,31; Ivan 5,22. 27; 1. Korinćanima 6,3; Juda 6; 2. Korinćanima 5,10; Propovjednik 12,14; Matej 12,36; Rimljanima 14,10. 12; Matej 25,32-46

2. Bog je odredio ovaj dan sa ciljem očitovanja slave svoga milosrđa u vječnom spasenju izabranih, te svoje pravde u vječnoj osudi opakih, koji su bezbožni i nepokorni, jer tada će pravedni otići u vječni život i primiti puninu radosti i slave s vječnim nagradama, u prisutnosti Gospodnjoj, ali bezbožnici, koji ne poznaju Boga i ne pokoravaju se evanđelju Isusa Krista, bit će bačeni u vječne muke i kažnjeni vječnim uništenjem, udaljeni od lica Gospodnjeg i od slave njegove moći.

Rimljanima 9,22. 23; Matej 25,21. 34; 2. Timoteju 4,8; Matej 25,46; Marko 9,48; 2. Solunjanima 1,7-10

3. Budući da Krist svakako želi da budemo uvjereni da će dan suda doći, kako bi

odvratio sve ljude od grijeha te pružio veću utjehu pobožnima u njihovim nevoljama, isto tako ne želi obznaniti ljudima kada će taj dan doći, kako bi sa sebe stresli svu tjelesnu sigurnost i uvijek bili oprezni, jer ne znaju časa kada će Gospodin doći, te kako bi uvijek bili spremni reći: »Dođi, Gospodine Isuse! Dođi brzo! Amen.«
2. Korinćanima 5,10. 11; 2. Solunjanima 1,5-7; Marko 13,35-37; Luka 12,35-40; Otkrivenje 22,20

Urednik: Walter J. Heaton
Prijevod: Miroslav Balint-Feudvarski
Korektura: Ivana Balint-Feudvarski
Copyright za Hrvatsku © 2007,
Baptistička crkva – Koprivnica, Đure
Basarićeka 3, 48000 Koprivnica &
Teološka biblijska akademija,
Rendićeva 23, 49000 Krapina.